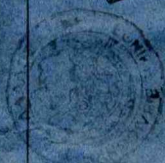

1818-2α

Ο
ΦΑΝΟΣ

ΤΗΣ

ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Σύγγραμμα Περιοδικόν
Εκδιδόμενον καθ' ἄ μῆνα

B. Box 5139

ΥΠΟ

Γαλιόβου Ι. Περικλείου

II
Dα
1818

TOMOS ΠΡΩΤΟΣ

(Φυλλάδιον Α')

EN AΘHNAIS

1844.

ΗΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ.

Αί μεγάλαι ιδέαι και τὰ μέγαρα ἔργα ἀρμόζουσι βεβαίως εἰς εὐρυχώρους οὐρανοὺς, εἰς μεγάλους Κόσμους. Ἡ Μεσόγειος, ἀρχαία Μητρόπολις τοῦ Κόσμου, γῆ τῆς δόξης και τῆς ἐλευθερίας, αὐτῇ ἡ ἄσβεστος ἐστία τῶν φώτων και τοῦ πολιτισμοῦ, παρουσιάζει τὸ αἰώνιον ἀμφιθέατρον τῆς οἰκουμένης, περίξ τοῦ ὁποῖου κἀθῆνται ζηλότυποι θεαταὶ ὅλοι οἱ αἰῶνες, ὅλα τὰ Ἔθνη, και προσφέρουσι τὸν φόρον τοῦ θαυμασμοῦ τῶν εἰς τῆς φύσεως τὸ γοητευτικὸν και μυστηριῶδες τοῦτο μεγαλεῖον. Ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τοῦτον ἀνυψούμενος ὁ Φανὸς τῆς Μεσογείου σκοπὸν ἔχει, ἐν μέσῳ τῆς παγκοσμίου διανοητικῆς πάλης νὰ δεῖξῃ εἰς ὅλα τὰ περιστοιχοῦντα ἡμᾶς Ἔθνη, και εἰς ὅλας τὰς ἐμπεριεχομένας εἰς τὴν Μεσόγειον ἀνθρωπίους κοινωνίας τὴν ἀσφαλῆ τῆς σωτηρίας αὐτῶν ὁδὸν, τὸ ἀληθὲς στάδιον τῆς δόξης τῶν Ἐθνῶν, και τὸν ὄρμον τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας τῶν λαῶν, συμφώνως μὲ τὴν βούλησιν τῆς εἰμαρμένης.

Πλήρης ἀφοσίωσις και ὑποταγὴ εἰς τοὺς θεσμοὺς παντὸς εὐνοουμένου Ἔθνους, σέβας πρὸς τὴν θρησκείαν, ἐννοουμένης πάντοτε τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, και ἀκριβὲς διατήρησις τῶν κοινωνικῶν καθηκόντων, εἶναι τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ παντὸς λογικοῦ ἀνθρώπου, παντὸς συγετοῦ και κοινωφελοῦς πολίτου τὰ μέρη μὲ τὸν καιρὸν ἀπαρτίζουσι φυσικῶς τὸ ὅλον τοῦ ὑγειοῦς ἀνθρωπίου κόσμου, ἡ δὲ πρόοδος και τελειοποίησις τῶν ἔθνῶν ἔχει τὴν ἡλικίαν τῆς, ἔχει τὸν καιρὸν τῆς. Ἄς ἀναπτυχθῶσιν αἱ κοινωνίαι, ἄς συμβαδίσωσιν οἱ λαοὶ μὲ τὴν σιγανὴν ἀνάπτυξιν τῆς διανοητικῆς ταύτης βελτιώσεώς των,

Π

D α

1818

καὶ θέλουσι φθάσει ἐγκαίρως ἀντὶ κοινωνικῶν ἐρημώσεων καὶ
σπαραγμῶν εἰς τὸ προσφιλές τῆς εὐημερίας των σημεῖον·

Τοιοῦτος εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ προτιθεμένου περιοδικοῦ συγ-
γράμματος ὑπὸ τὸ ὄνομα Ο ΦΑΝΟΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ.

Κύρια ἀντικείμενα καὶ θέματα τοῦ περιοδικοῦ τούτου συγ-
γράμματος, συστηματικῶς συντασσομένου ὑπὸ συλλόγου πο-
λιτικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἀνδρῶν, θέλουσιν εἶσθαι·

α'. Τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα.

β'. Ἡ πολιτικὴ συγκίνησις καὶ ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις
τῶν διαφόρων δογμάτων καὶ τοῦ κλήρου τῆς Χριστιανικῆς
θρησκείας.

γ'. Αἱ κυβερνήσεις καὶ οἱ λαοὶ τῶν διαφόρων Χριστιανικῶν
ἐπικρατειῶν.

δ'. Ἐπιθεώρησις ἐφημερίδων ἐν γένει.

ε'. Ἡ ἀνατροφή τῶν γυναικῶν καὶ ἡ ἐπιβρόχῃ αὐτῶν εἰς τὴν
Πολιτικὴν κοινωνίαν.

ς'. Ἡ ἀνάπτυξις καὶ πρόοδος τοῦ ἐμπορίου.

ζ'. Ἡ διεξαγωγή τῶν δικαιωμάτων τῶν εἰς ξένα κράτη
παρεπιδημούντων Ἑλλήνων.

η'. Χιακά, ἢ τὰ περὶ Χίων ἐν γένει καὶ μερικῶς.

θ'. Διάφορα ἄρθρα ἐπιστημονικὰ, βιομηχανικὰ, φιλολογικὰ
καὶ εἴτι ἄλλο ὠφέλιμον καὶ ἀξιοπεριεργον.

Τὸ Σύγγραμμα τοῦτο θέλει ἐκδίδεσθαι εἰς Ἀθήνας, ἢ ὅπου
ἄλλαχοῦ, κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας εὐκολίας τῶν ἐκδοτῶν, ἅπασι

τοῦ μηνὸς εἰς φυλλάδιον συγκείμενον ἐκ τριῶν περίπου τυπο-
γραφικῶν φύλλων.

Ὅσα κύρια ἄρθρα ἢ ἄλλαι εἰδήσεις δύνανται γὰ ἐνδιαφέρωσι
τὴν φωτισμένην Εὐρώπην θέλουσιν ἐκδίδεσθαι καὶ εἰς Γαλλικὴν
γλῶσσαν.

Ὅσα ἄρθρα ἀφορῶσι γενικὰς ἐπιστημονικὰς καὶ πολιτικὰς
θεωρίας εἶναι δεκτὰ καὶ καταχωροῦνται δωρεὰν εἰς τὸ Σύγ-
γραμμα τοῦτο· ἐπομένως οἱ συντάκται των δύνανται ἐλευθέρως
διὰ γὰ τὰ διευθύνωσι κατ' εὐθείαν ἢ διὰ τῶν κατὰ τόπους ἀντ-
αποκριτῶν των.

Ἡ ἐτήσιος πληρωμὴ προσδιορίζεται διὰ μὲν τοὺς συνδρο-
μητὰς τοὺς εἰς Ἑλλάδα καὶ Τουρκίαν δίστηλα τρία, διὰ δὲ τὰ
λοιπὰ μέρη δίστηλα τέσσαρα, λόγῳ τῶν τοχυδρομικῶν ἐξόδων,
πληρωτέα μετὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ πρώτου φυλλαδίου, τὸ ὁ-
ποῖον θέλει διανεμηθῆ περὶ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὴν 4. Μαρτίου 1844.

Ὁ Ἐκδότης.

I. Π.

Ο
ΦΑΝΟΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Ἐκδιδόμενον κατὰ μῆνα.

ΕΤΟΣ Α΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Α΄.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ.

ΑΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΑΟΙ

Η

Ἡ Πολιτικὴ μεταβολὴ τῆς Ἑλλάδος!

Οἱ οὐράνιοι κόσμοι ἡρεμοῦν ἢ αἰδῖος κίνησις τῆς φύσεως. ἔξακολουθεῖ ἀτάραχος ἡ αἰωνία τάξις τοῦ Παντός ἀπαρασάλευτος μένει, καὶ μόνον ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ὡς κλυδωνιζομένη θάλασσα αἰετοτε συνταράσσεται μόνον ἡ ἀνθρώπινος γενεὰ ἐνοχλεῖ τὴν φύσιν. Ἐπιδιώκει κατόπιν ὄλων τῶν αἰώνων ἀνήσυχος ὁ ἐπίγειος λαός; ἕως πότε θέλουσιν ἐπιβαρύνει τὰς ἀκοὰς τοῦ Ὑψίστου οἱ αἰώνιοι γογγυσμοὶ τῆς γῆς; Πότε ἡ ἀνθρώπινος κοινωνία θέλει φθάσει εἰς τὸν μέγαν αὐτῆς Προορισμόν;

Καθὼς ἡ μεγαλοεργὸς φύσις διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων ῥίξεων τῶν συγκρουομένων στοιχείων τῆς παρήγαγε βαθμηδὸν ἀπὸ τὸ ἀκατέρηστον χάος αὐτὸ τὸ τέλειον τοῦ Παντός φαι-

5420
B. B. 5420

νόμενον, εἰς τὴν θέαν τοῦ ὁποίου ἐξίσταται ὁ ἀσθενὴς τοῦ ἀνθρώπου λογισμὸς, μὲ σπαραγμοὺς ὁμοίους, μὲ ὅμοιον βῆμα ἔμελλε, φαίνεται, νὰ προχωρῇ καὶ ἡ Πολιτικὴ τελειοποίησις τοῦ γῆϊνου κόσμου. Ἀφ' οὗτου αἱ ἀνθρώπινοι κοινωνίαι ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸν ἀληθῆ τῆς φύσεως σκοπὸν καὶ περιεπλανήθησαν εἰς μυρίας πολιτικὰς παραφορὰς κ' εἰς ζοφερὰς προλήψεις, ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἐπαρουσίαζε χάος κοινωνικὸν διὰ πολλοὺς αἰῶνας· αἱ δὲ ἐμφύλιοι συγχρούσεις, οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι, αἱ κατακτητικαὶ μανίαι, αἱ φρικταὶ σφαγαὶ καὶ αἱματοχυσίαι, αἵτινες ἐπλημμύρησαν τὴν γῆν, ὑπῆρξαν ἐπίσης οἱ ἀλλεπάλληλοι κοινωνικοὶ σπασμοί, αἱ θλιβεραὶ δοκιμασίαι ἐκεῖναι, δι' ὧν ἔμελλε νὰ παραχθῇ ἡ υδρεύουσα πολιτικὴ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

Ὅπότεν ὁ ἀνυπόμονος ἄνθρωπος διέληθ' ἡμεῖς μετὰ περιέργου βλέμμα τὰς πολυειδεῖς φάσεις τοῦ μεγάλου παρελθόντος, ἐκπλήττεται διὰ τὴν μακροθυμίαν τοῦ Θεοῦ!.. Ἄλλ' ἤδη ἐσήμανεν ἡ ὥρα· τὸ σημεῖον τῆς πολιτικῆς τελειοποιήσεως τῶν ἀνθρώπινων κοινωνιῶν ἐδόθη, αἱ ἄλυστοι πίπτουσιν αὐτόρρηκτοι ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν λαῶν· ἡ πολιτικὴ πλάνη ὑποχωρεῖ εἰς τὰς αἰδίους λάμπεις τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ὅλης ἐν γένει τῆς ἀνθρώπινου φυλῆς τὰ στήθη ὡς ἐξ ἑνὸς ἡλεκτρισμοῦ πάλουσι ἤδη προσεγγίζοντα τὸ τέρμα τῶν ἀξιοδακρύτων σπαραγμῶν, τῶν κοινωνικῶν συμφορῶν τοῦ κόσμου.

Ἰδετε τὴν Μεσόγειον· ἡ πολιτικὴ μεταβολὴ τοῦ Σεπτεμβρίου τῆς Ἑλλάδος ὑπῆρξεν ἐξαίσιον καὶ πρωτότυπον φαινόμενον, τὸ ὅποιον ἔφερε θάμβος εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς καὶ ἐκπλήξιν εἰς αὐτοὺς τοὺς θρόνους· ἀλλ' εἶναι συνέπεια τῆς προσόδου τῆς κοινωνικῆς τελειοποιήσεως τῆς Οἰκουμένης· ἀνηγγέρθησαν περιοδικῶς Κραταῖα Ἔθνη, ἐμεγαλύνθησαν διάφοροι λαοὶ, ἀλλ' ἔφερον ἐν ἑαυτοῖς τὰ σπέρματα τῆς ὀπισθοδρομήσεως, τῆς πτώ-

σεως, τῆς διαλύσεως τῶν, καὶ ἡ ἀτυχὴς ἀνθρωπότης ἐπανερχομένη συνεχῶς εἰς τὴν φυσικὴν κατάστασιν αὐτῆς μετεβάλλετο ὡς καὶ πρότερον εἰς χάος· ἡ εὐνομία, τὰ φῶτα, ὁ πολιτισμὸς περιωρίζοντο εἰς τινὰς γωνίας τῆς γῆς, ἐνῶ εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις τῆς οἱ σκοτεινοὶ αἰῶνες ἐκυοφόρου τὴν βαρβαρότητα καὶ τὴν θηριωδίαν, αἵτινες ἐξογκούμεναι μὲ τὸν καιρὸν ἐπλημμύρου ὡς χεῖμαρροι καὶ κατέκλυον ἀναλήγτως τὰς ἐστίας τοῦ πολιτισμοῦ, τοὺς ναοὺς τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ἔλειπε τὸ μέσον τῆς παγκοσμίου συνεννοήσεως· ὁ ἥλιος τῆς δημοσιότητος δὲν εἶχεν ἀνατελεῖ εἰσέτι· ἀλλὰ σήμερον ὅτε ὑπὸ τὴν ἐπιβροχὴν τοῦ ἀδύτου τούτου φωτός ἡ ἀνθρώπινος φυλὴ συνεννοεῖται κατὰ πᾶσαν στιγμὴν μὲ ἐν μόνον βλέμμα· ὅτε εἰς πᾶν βῆμα τοῦ πολιτισμοῦ ἀναφέρονται λαοὶ νέοι, ἔθνη νέα, αἱ κοινωνίαι ἅπασαι συνδέονται σιωπηλῶς δι' ἑνὸς ἀρρήκτου δεσμοῦ, καὶ συμβαδίζουσιν ἀνεπιστρεπτι, ἐμπνεόμεναι ἀπὸ τὸ αὐτὸ αἶσθημα, ἀπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, ἀπὸ μίαν μόνην ιδέαν, τὴν ιδέαν τῆς κοινῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν, τῆς κοινῆς εὐδαιμονίας.

ὑπὸ τὴν θέαν ἐμπνευσιν ταύτην ὁ ἐνδοξότερος λαὸς τῆς γῆς, ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος, ἐτόλμησε τὸ εὐγενὲς ἐκεῖνο ἄλλα τῆς Γ'. Σεπτεμβρίου, καὶ ἔδωκε τὸ μάθημα τῆς ἀναιμάκτου πολιτικῆς μεταβολῆς εἰς ὅλα τὰ ἔθνη, εἰς ὅλους τοὺς αἰῶνας.

Ἄν καὶ ἡ πολιτικὴ μεταβολὴ αὕτη ἀπησχόλησεν ἤδη δι' ἱκανὸν καιρὸν ὅλα τὰ πνεύματα, ὅλον τὸν περιοδικὸν τύπον, καὶ τὰς Κυβερνήσεις διαφόρων ἐπικρατειῶν, καὶ ἂν καὶ ἐξηγητῆθη πᾶσα ὕλη, πᾶσα ιδέα ἐπὶ τοῦ περιέργου καὶ σοβαροῦ ἀντικειμένου τούτου, μὲλον τοῦτο, ἐπειδὴ πᾶσα ιδέα, ἥτις ἀφορᾷ τὴν συζήτησιν τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων, δὲν ἀνηγγεῖ ματαίως εἰς τὴν καρδίαν τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος ὡσάκις καὶ ἂν ἐπαναληφθῇ, καὶ ἐπειδὴ πᾶς ἄνθρωπος ἀπὸ ἀνεξήγητον πρόληψιν, ἢ ἀδυναμίαν, τὸν πρῶτον τῆς καρδίας του παλμόν,

τὸν πρῶτον στοχασμόν του ὀφείλει πάντοτε εἰς τὴν ἱεράν τῆς γεννησέως του γῆν, ἀπονέμοντες τὸν ἱερόν τοῦτον φόρον καὶ ἡμεῖς φέρομεν ὡς πρῶτον σπουδαῖον θέμα ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν ὄλου τοῦ κόσμου τὴν διεξαγωγὴν τῆς πολιτικῆς ταύτης μεταβολῆς τῆς Ἑλλάδος.

Πρώτην φορὰν μετὰ εἴκοσιν αἰῶνας ἔμελλε σήμερον νὰ συν-
απαντηθῆ εἰς τοὺς βράχους τῆς Πνυκὸς ἢ βραγχνῆ Πολιτικοῦ
ῤήτορος φωνὴ μὲ τὴν καταπληκτικὴν φωνὴν τοῦ Φωκίωτος καὶ
τοῦ Δημοσθένους· ὡς ἂν τὸ ψυχρὸν τοῦ ὄδοιπόρου ὄμμα ἐφέρετο
ἄλλοτε ἠλιθίως ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου βήματος τῆς Οἰκουμένης,
εἰ ἠδύνατο ἄρα οὗτος νὰ ἰδεασθῆ, ὅτι ἔμελλέ ποτε νὰ ἀντηγήσῃ
καὶ πάλιν ἀπὸ τὰ ὑπαίθρα ὕψη του ἡ συζήτησις τῶν ἐθνικῶν
ἐλευθεριῶν τοῦ κόσμου; ὁ περιηγητῆς, προβαίνων αἰφνιδίως
σήμερον, ἤθελε νομίσει, ὅτι ὄνειρεύεται ἀπὸ ἐνθουσιασμόν,
ἢ ὅτι βλέπει περιπίπταμένας τὰς ἐνδόξους σκιάς τοῦ μεγάλου
ἐκείνου τόπου, καὶ ἐξεικονίζουσας εἰς ἀνάμνησιν τὸ ἀρχαῖον
πολιτικὸν θέατρον αὐτῶν, τὴν ἀρχαίαν εὐκλειάν των. Ναί· εἰς
τὰς Ἀθήνας σήμερον ὄχι πλέον διηρημέναι αἱ πολυάριθμοι
πολιτεῖαι ἐκείναι, οὔτε μόνος ὁ ἀρχαῖος τῶν Ἀθηνῶν λαὸς,
ἀλλὰ σύσσωμον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀναγεννηθὲν ἀπὸ τὴν αἰ-
ματόφυρτον κόριν του, συνῆλθε σήμερον ἐκεῖ, καί, γ ὀργὸν συ-
στρέφον ἐπὶ τῆς ὑψηλοῦ βλέμμα, ἐκάθησεν ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ
Παρθενῶτος, ἔχον συνέδρους του τοὺς ἱστορικοὺς αἰῶνάς του καὶ
τοὺς μεγάλους στοχασμοὺς τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Λυκούργου,
διὰ νὰ καταβάλλῃ τὰ θεμέλια τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν του, ὑπὸ
τὸ ἀδιάσειστον Κράτος τῶν ὁποίων ν' ἀναπτύχθῃ μὲ τὸν καιρὸν
τὸ φυσικὸν του μεγαλεῖον.

Ἄλλ' ὑπάρχει ἰσχυρὰ τις συνεννόησις ἐπὶ τῆς γῆς, ἢ διεξά-
γουσα σήμερον τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν, καὶ αὕτη ἔμελλε βε-
βαίως νὰ συγκινηθῆ εἰς τὸ κοινωνικὸν φαινόμενον τοῦτο. . .

Ἐπειδὴ αἱ κυβερνήσεις ὡς ἐκ συνθήματος κυριεύονται ἀπὸ ἀνη-
συχίαν ὡς ἂν λαὸς τις ζητεῖ τὴν ἐλευθερίαν του, ἢ βουλεύεται
περὶ τῆς ὑπάρξεώς του; ἢ ἀνησυχία αὕτη προέρχεται ἄρα ἀπὸ
συνετὴν πρόνοιαν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς κοινῆς εἰρήνης,
ἢ ἀπὸ ἐπιμόνον ἀνταγωνισμόν πρὸς τὴν συντήρησιν τῆς ἰδίας
των ὑπεροχῆς καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἐπιβροχῆς των;

Ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης φρονουσίης, ὅτι ἀρετὴ τοῦ πο-
λιτικοῦ λόγου εἶναι ἡ ὑπόκρισις, ἢ πλαγία καὶ ἀμυδρά ἐξη-
γησις ἰδέας τινός, ἢ ἡ περιφραστικὴ ἔκφρασις τινός ἀληθείας·
ὁμολογοῦμεν, ὅτι προκειμένου λόγου περὶ ἀληθειῶν καὶ ἀλη-
θειῶν αἰώνων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἱερῶν δικαιωμάτων τῆς πασχούσης
ἀνθρωπότητος, δὲν ἐνασμενίζομεθα ποσῶς τὸ διπλωματικὸν
σύστημα τοῦτο· ἐξ ἐναντίας φρονοῦμεν, ὅτι ἡ ἀλήθεια, ἀπόρ-
ροια τῆς ἀπάτου χρηστότητος τοῦ Αἰωνίου, ἐκφραζομένη δεόντως,
ἐκφραζομένη ἐν καιρῷ, εἶναι ἡ πολυτιμότερα ἀρετὴ, ἥτις φω-
τίζουσα, ὡς ἡ πυρίνη στήλη τοῦ Μωυσεῶς, καὶ τοὺς λαοὺς καὶ
τὰς Κυβερνήσεις, δύναται νὰ τὰς σώσῃ ἀπὸ τὸ βάραθρον, ὅπου
ἀνεπαισθήτως τὰς ἀπωθεῖ τὸ ψεῦδος καὶ ἡ πλάνη· αἱ Κυβερ-
νήσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων συμπλέκονται ἤδη ἐκ τοῦ
σύνεγγυς εἰς τὸ πολιτικὸν περὶ Ἑλλάδος θέμα, καὶ παρουσιάζου-
σι σπουδαῖον πρόσωπον εἰς τὴν πολιτικὴν σκηνὴν τοῦ ἔ-
θνους τούτου· ἢ ἀπατώνται ἐνίοτε αἱ κυβερνήσεις αὗται ὡς πρὸς
τὴν ὁποῖαν βαδίζουσι κατὰ τὴν Μεσόγειον πολιτικὴν ὁδόν,
καὶ τότε εἶναι ἀρετὴ νὰ τὰς φωτίσῃ τις μὲ τὴν δᾶδα τῆς ἀ-
ληθείας εἰς τὰς χεῖρας, ἢ βαδίζουσιν ἐν γνώσει, καὶ πάλιν
καὶ τότε εἶναι γενναιοψυχία, εἶναι ἀρετὴ διὰ νὰ ἐκφράσῃ ἢ
πάσχουσα κοινωνία ὅτι ἐνδομύχως αἰσθάνεται. Ἐπειδὴ νὰ μὴν
ἐκφράσωμεν ἐγκαίρως ἀλήθειαν, τὴν ὁποῖαν ὁ χρόνος μετ' οὐ
πολύ θέλει διδάξῃ; . . ἀλλ' ἴσως ἀφοῦ πρότερον ἀποτεφρώσῃ
τὰς πόλεις, καὶ ἐρμώσῃ τὰς κοινωνίας, καὶ μεταβάλλῃ τὰς
πολιτείας ἢ πολιτικὴν πλάνην!

Ἐπάρχει αἰώνιος μεταξύ τῶν Κυβερνήσεων καὶ τῶν λαῶν ἀνταγωνισμός, καὶ ὁ ἀνταγωνισμός οὗτος, μακρὰν τοῦ νὰ προάξη τὰς κοινωνίας εἰς τὴν τελειοτέραν αὐτῶν ἀνάπτυξιν, ἐπέφερε πολλάκις ἐξ ἐναντίας τὸν κατακλισμὸν καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν αἰ. Κυβερνήσεις παρεγνώρισαν τὴν πραγματικὴν αὐτῶν ἐντολήν, τὸν ἀληθῆ ὀρισμὸν τῶν, καὶ οἱ λαοὶ πολλάκις, μνησικακοῦντες διὰ τὰ φρικτὰ δυστυχήματά των, ἀπέπτυσαν τοὺς χαλινοὺς τῶν ἡπιωτέρων κυβερνήσεών των· δὲν ὑπῆρξεν ὅμως ποτὲ λαός, ὅστις νὰ μὴν ἠσθάνθη αὐτομάτως τὴν ἀνάγκην ὑπάρξεως τῆς κυβερνήσεώς του.

Πᾶσα κυβέρνησις πραγματικῶς· δὲν εἶναι ἡ ἀπόρροια τῆς κοινῆς συναινεσεως ἐκάστης κοινωνίας; πᾶσα νόμιμος κυβέρνησις· δὲν εἶναι τάχα τὸ ἠθικὸν ὃν ἐκείνο, τὸ ὁποῖον προσωποποιεῖ τὴν φυσικὴν τοῦ λαοῦ Κυριαρχίαν, τὴν ὁποίαν ἐκουσίως πάντοτε παρακατέθεσεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πλάσματός του αὐτός ὁ πλάστῆς τῆς Κυβερνήσεως λαός; ἀλλ' αἱ Κυβερνήσεις, καταχρασθεῖσαι τῆς ἐσθῆς παρακατηθήκης ταύτης καὶ στρέψασαι αὐτὴν ὡς ὄπλον κατὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν κοινωνιῶν, ἐνόμισαν, ὅτι διὰ τῆς ἀπολιθώσεως καὶ τοῦ ἐξανδραποδισμοῦ τῶν λαῶν ἤθελον βαδίσει ἀσφαλέστερον τὴν ὁποίαν ἔλαβον ὀλισθηρὰν ὁδόν, καὶ ἤθελον παραβιάσει ἀτιμωρητὶ τῆς φύσεως τοὺς ἀναλλοιώτους νόμους· ἀλλ' οἱ ἰσχυρότεροι θρόνοι πίπτουσιν, ὅταν ἐγείρωνται ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν ἐθνικῶν ἐλευθεριῶν, τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων.

Σκοπὸν δὲν ἔχομεν νὰ ἐφαρμόσωμεν εἰς τὰς φιλανθρώπους Κυβερνήσεις τῶν τριῶν ἰσχυρῶν Δυνάμεων τοιαύτας ἀκαίρους ἴσως γενικὰς θεωρίας, ποριζομένας ἀπὸ τὴν πείραν τῶν αἰῶνων, καὶ αἱ ὁποῖαι ἐφαρμόζονται εἰς πάντας τοὺς καιροὺς καὶ εἰς ὅλας τὰς ὑποπιπτούσας εἰς τὰ τοιαῦτα ἐλαττώματα Κυβερνήσεις· ἀλλ' ἐνῶ κατὰ δυστυχίαν ὑπάρχει ὁ γενικὸς οὗτος μεταξύ τῶν

Κυβερνήσεων καὶ τῶν λαῶν ἀνταγωνισμός, ὑπάρχει καὶ ἕτερος, ὀλεθριώτερος διὰ τοὺς λαοὺς ἴσως, ὁ μεταξύ τῶν ἰδίων Δυνάμεων, ἧτις εἶναι κυρίως αὐτὴ ἡ φλογερὰ κατακτητικὴ ζηλοτυπία.

Ἡ Δύσις, φέρουσα τὸ Σύνταγμα ἀνὰ χεῖρας ἐξ ἑνὸς μέρους, καὶ ἡ Ἄρκτος τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀφ' ἑτέρου, ἀμιλλῶνται εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς ὑφ' ἡλίου· ἡ δὲ Μεσόγειος γίνεταί πολλάκις τὸ θέατρον τῆς οἰκουμένης ταύτης πάλης· αἱ τρεῖς κραταίαι Δυνάμεις τῆς γῆς αὗται, πανομοιότυπον τῆς ἀρχαίας Τριανδρίας τῆς Ῥώμης, συνεννοοῦνται ἐνίοτε καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν τύχην τῶν ὑποδεεστέρων ἐπικρατειῶν, τὰς ὁποίας κυβερνῶσι καὶ ἐπιβρέάζουσιν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, ἀντικρούονται ὅμως ὁσάκις πρόκειται περὶ τῶν μερικῶν φιλοδόξων καὶ κατακτητικῶν σκοπῶν των· ἡ δὲ γῆ, ὡς ἄλλοτε ὑπὸ τὴν παγκόσμιον κυριαρχίαν τῆς Ῥώμης, ὑπόκειται εἰς τὴν θέλησίν των, καὶ ἡδύναντο κατὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ διαθέσωσι περὶ αὐτῆς ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ εὐρεθῶσι ποτε εἰς ἐντελῆ σύμπνοιαν καὶ ἁρμονίαν.

Αἱ ζηλότυποι συγχρούσεις αὗται ἐνίοτε σώζουσιν, ἀλλ' ὡς ἐπιτοπλεῖτον καταστρέφουσι τὰς κοινωνίας. ἅμα ἠχῆση εἰς τὴν γῆν ἡ ἐκρηξίς κοινωνικοῦ τινὸς κρατῆρος ὄμματα ὑποπτα καὶ δυσμενῆ ἐπιπίπτουσιν ὡς βραχθαία χάλαζα ἐναντίον ἀξιοδακρύτου λαοῦ, ὅστις ἐκτίθεται εἰς προφανῆ πολλάκις ἐξολοθρευμὸν διὰ τὴν ἀνάγκησιν τῶν φυσικῶν του δικαίων. Αἱ τρεῖς φιλόανθρωποι Δυνάμεις συνετέλεσαν ἀνατιβρόχως εἰς τὴν πολιτικὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ ἡ Ἑλλάς δὲν δύναται ν' ἀρνηθῆ εὐγνωμοσύνην, ἧτις συνδέεται μὲ τὴν ἰδίαν αὐτῆς ὑπαρξιν· ἀλλ' ἂς ἐνθυμηθῶμεν τοὺς πρώτους τῆς ἐπαναστάσεως τῆς χρόνου· ἡ Ἑλλάς ἠγωνίζετο ἐναντίον τῶν ἐπιδρομῶν ὄλου τοῦ κόσμου· αἱ Δυτικαὶ δυνάμεις ὑπώπτευσαν τὸν ἀθιωτέρον ὄλων τῶν ἀγῶνων ὡς ἔνοχον ὑποκίνησιν τῆς Ἄρκτου, τὸν ἐθεώρησαν ὡς ἀπαίσιον σημεῖον γενικωτέρου πολιτικοῦ σεισμοῦ;

καὶ τὰ πεπολισμένα ἔθνη ἐξηκόντισαν βλέμματα ὀργίλα κατὰ τῆς Κλεινῆς αὐτῶν μητρὸς, τῆς γῆς ἐκείνης, ἀπὸ τῆς ὁποίας τὸν δύοντα ἥλιον ἐκθερμανθέντα ἄλλοτε ἀνεβλάστησαν αὐτὰ ἔθνη φαεινά καὶ γιγαντιαῖα· ἕωσού οἱ εὐαίσθητοι λαοὶ συνεικινήθησαν ἀπὸ τὴν ἡρωϊκὴν καρτεροφυχίαν λαοῦ παλαίοντος μὲ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ τύχην, καὶ ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία, ἐξελοῦσαι ἀπὸ τὴν ἀπάτην των, συνήνωσαν τὰς εὐγενεῖς αὐτῶν προσπάθειάς μὲ τὴν ἀφιλοκερδῆ συμπάθειαν τῆς Ῥωσσίας, καὶ ἀπέδωκαν εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τὸ εὐκλεές τουτο ἔθνος.

Ὅμοια περιστατικὰ, τοῦ αὐτοῦ χαρακτήρος ζηλότυποι τῆς Ἀγγλίας ὑπόνοιαι συνώδευσαν καὶ σήμερον τὴν πολιτικὴν ταύτην μεταβολὴν τῆς Γ'. Σεπτεμβρίου τῆς Ἑλλάδος· ἡ Ἀγγλία, ἥτις θεώρει μὲ ἀπάθειαν τὴν δεκαετῆ κατὰθλ. ψιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, προφασίζομένη, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἐπεμβῆ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀνεξαρτήτου κράτους, εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν, ἐπιλαθομένη τῆς πολιτικῆς ταύτης ἀρχῆς, ἐπεμβῆκεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς διὰ μόνην τὴν ἰδέαν, ὅτι Ῥωσικὸς δάκτυλος ὑπεκίνησε καὶ ταύτην τὴν φορὰν τὴν πάσχουσαν Ἑλλάδα· καὶ πρὶν ἀκόμη συγχροτηθῆ ἡ ἔθνοσυνέλευσις, ἡ Δύναμις αὕτη διέγραψε ῥητῶς τὸν κύκλον τῶν ἐργασιῶν τῆς, ὡς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Λόρδου Ἀβερδῆνου, πρωθυπουργοῦ τῆς Ἀγγλίας, πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις πρέσβην τῆς.

Ἄλλ' ἦτον ἄρα ἡ Ῥωσσία, ἥτις ὑπεκίνησε τὴν Ἑλλάδα καὶ ταύτην τὴν φορὰν; δὲν ἦτον αὕτη ἡ ἀθωότερα καὶ εὐγενεσττέρα ἐπίσης, ἥτις ἐφάνη ποτὲ εἰς τὴν γῆν, μεταβολή; καὶ ἂν ὑποτεθῆ Ῥωσικὴ ἔμπνευσις εἰς τὴν μεταβολὴν ταύτην, ἐπράχθη τι λυπηρὸν ἴσως ἱκανὸν νὰ ἐφελκύσῃ τὸσαύτην ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλίας ἀντίθετον σπουδὴν, ὡς νὰ ἐπρόκειτο νὰ κατασθέσῃ αὕτη ὀλεθρίαν τιὰ πυρκαϊάν; δὲν ἦτον τοῦτο ἡ ἀπελευθέρωσις, ἡ σωτηρία τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ; ... ἡ μεταβολή

τοῦ Σεπτεμβρίου ἀποδοδομένη εἰς τὴν Ῥωσσίαν φέρει βεβαίως μεγίστην ὀδὴν εἰς αὐτήν, καὶ ἡ Ἀγγλία, ὡς ἐπραξεν ἡ Γαλλία, χειροκροτοῦσα τὸ ὕψος τῆς φιλανθρωπίας, ἥτις ἐχαρακτήρισε τὴν πράξιν αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, ὄφειλε νὰ συνενώσῃ ἄσμένως τὰς εὐγενεῖς μερίμνας τῆς πρὸς τὴν αἰσίαν ἀποπεράτωσιν τοῦ γενναίου τούτου τῆς Ἑλλάδος σκοποῦ, χωρὶς νὰ προσβάλλῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς, ἐπεμβαίνουσα εἰς τὸν ἐσωτερικὸν αὐτῆς ὀργανισμόν, καὶ χωρὶς νὰ περιστέλλῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἕνεκεν ζηλοτυπίας ἀκαίρου ἢ μᾶλλον προσποιημένης συμπαθείας ὡς πρὸς τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν τῆς ἀναξιοπασχούσης ἀνθρωπότητος. Παράδοξον φαινόμενον! Ἡ Ῥωσσία, ἥτις διεβάλλετο πάντοτε ὡς πρεσβεύουσα τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀπολυτισμοῦ, ὑποβλέπεται ἤδη ὡς ἐνθαρρύνουσα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν των τοὺς πάσχοντας λαοὺς, ἡ δὲ Δύναμις ἐκείνη, ἥτις ἐσεμνύετο ὡς ὁ τύπος τῶν ἀνθρωπίνων ἐλευθεριῶν, καταπολεμῆ ἐκ τοῦ συστάδην τὰς ἐθνικὰς ἐλευθερίας. Παρουσιάζονται ἐνίοτε περιστάσεις κρίσιμοι καθ' ἃς ἀναπτύσσονται τῶν ἐθνῶν οἱ ἀληθεῖς χαρακτῆρες.

Αἱ τρεῖς Κρχταὶ Δυνάμεις ὑπὸ γενικὴν ἐποψίν λαμβανόμεναι θεωροῦνται ὡς συντελέσασαι εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος ἐπίσης· ἀλλ' ἂν τις τολμήσῃ νὰ συγκρίνῃ μερικώτερον τὰτε αἰσθήματα καὶ τοὺς στοχασμοὺς αὐτῶν, ἀναπτυχθέντας μάλιστα εἰς τὴν παρούσαν ἐποχὴν, θέλει εὐρεθῆ εἰς τὴν πλέον δεινὴν ἴσως θέσιν διὰ νὰ ἐκφράσῃ ὅλην τὴν ἀλήθειαν καὶ ν' ἀποδώσῃ πλήρη ὅπου ἀνήκει δικαιοσύνην.

Διάφοροι βεβαίως εἶναι τῶν Δυνάμεων οἱ μεγάλοι στοχασμοί, αἵτινες συναπαντῶνται εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ κυρίως σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα· μακρὰν τοῦ νὰ ἐπεμβῶμεν εἰς ἀντικείμενον, τὸ ὅποιον θεωρεῖται ὡς τὸ σοβαρώτερον Πολιτικὸν ζήτημα τοῦ αἰῶνος τούτου, ῥίπτομεν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιπολαίως ἐν μόνον βλέμμα

καθ' ὅσον πρόκειται περὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ θαλασσοκράτις Ἀγγλία ὡς ἐκ τῆς Ἑπτανήσου γειτνιάζει μετὰ τὴν Ἑλλάδα μέχρι συμπλοκῆς· ἡ αὐτὴ θάλασσα περιβρέχει καὶ τὰ δύο κράτη ἢ ἐπισηφάλης σχέσις τῆς Ἑλλάδος αὐτῆ, ἢ γεωγραφικὴ θέσις τῆς, ἢ ἠθικὴ ἐπὶ τῆς Μεσογείου ὑπεροχὴ τῆς, τὰ ναυτικὰ πλεονεκτήματα τῆς, ὅλα ταῦτα ἐνδιαφέρουσι μέχρι κατακτῆσεως τὴν ἰσχυρὰν Ἀγγλίαν ὡς ἐκ τούτου τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος ὑποβλέπεται βεβαίως ὡς ἀντίθετον εἰς τῆς Ἀγγλίας τοὺς μερικοὺς σκοποὺς· ἢ πρόοδος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐπαυξάνει τὴν δυσπιστίαν τῆς, καὶ πᾶσα ἰδέα ξένης ἄλλης ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπιβροχῆς ἐξάπτει ἐπὶ μᾶλλον τὰς ὑπονοίας καὶ τὴν ζηλοτυπίαν τῆς. Ἡ δὲ Φωτεινὴ Γαλλία, γενναία προστάτις πάντοτε, δὲν ἔχει βεβαίως κἀνὲν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ τόπου συμφέρον μερικόν, εἰμὴ τὸ εὐγενὲς συμφέρον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀφορᾷ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ τὴν διατήρησιν τῆς κοινῆς ἰσορροπίας.

Ἡ Γαλλία ἀπὸ τὸ γενικόν τοῦτο πνεῦμα ὀδηγουμένη ἐπεμβαίνει συνήθως μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ῥωσσίας, ὡς οὐδετέρη Δύναμις ἐν μέσῳ δύο μαχομένων μερῶν, βαδίζουσα πάντοτε τὸν μέσον ὄρον, ἀγαπᾷ νὰ φέρῃ πρόσωπον διαιτητοῦ, καὶ ὡς ἄκις ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ Ἰπουργεῖον ἄξιον τῶν αἰσθημάτων τῆς καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς, συστροφικὴ ὡς ἐν συντηρητικόν σῶμα μετὰ τῶν γενικῶν τῶν Δυνάμεων ἀνταγωνισμοῦ, τείνει μὲ εἰλικρίνειαν εἰς τὴν εὐτυχὴ τῆς Μεσογείου ἀποκατάστασιν καὶ εἰς τὴν πρόοδον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους· ἀλλ' ὡς ἄκις τὸ ὑπουργεῖόν τῆς, ὀλίγον ἀγγλίνου, ἀπατᾶται ὡς πρὸς τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν καὶ ὡς πρὸς τὸν δρόμον, δι' οὗ δύναται νὰ φθάσῃ ἀσφαλέστερον εἰς τὸν εὐγενῆ αὐτῆς σκοπὸν, ἢ Γαλλία παρασύρεται ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν καὶ προστίθεται ἐνλίπε ὑπὲρ τὸ δέον πρὸς τὸ μέρος τῆς, καὶ ὑπηρετοῦσα ἀνεπαίσθητως τῆς Ἀγγλίας τοὺς μερικοὺς σκοποὺς νομίζει, ὅτι συντελεῖ ἐν ἀκεραιότητι ἐπ' ἀγαθῇ τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ τελευταῖοι μάλιστα πολιτικοὶ συνδυασμοί, οἵτινες φιλοφρονητικῶς πως συνωμολογήθησαν μετὰ τῶν δύο ἰσχυρῶν αὐτῶν ἔθνων, ἐνεθάρρουν ἐπὶ μᾶλλον τὴν Γαλλίαν διὰ νὰ ἐμπιστευθῇ καὶ εἰς ταύτην τὴν περίστασιν πλέον τοῦ δέοντος εἰς τὴν Ἀγγλικὴν πολιτικὴν. Ἐλησμόνησε φαίνεται, οὕτως εὐκόλως ἡ Γαλλία τὴν μεγάλην ἐκείνην πολιτικὴν σκηνὴν τῆς Ἰουλιανῆς συνθήκης τοῦ 1840, εἰς ἣν ἡ Γαλλία κατασταθεῖσα παίγιον τῆς Ἀγγλικῆς αὐτῆς πολιτικῆς, ἐπαρουσίασε τὸ λυπηρότερον πρόσωπον ἐνώπιον ὅλου τοῦ κόσμου· ἐλησμόνησεν ἀκόμη τὰς βαναύσους ὕβρεις τῆς θρασυδείλου Βαυαρίας κατὰ τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἐποχὴν, καὶ ἀγνοεῖ ἡ Γαλλία ἴσως τοῦ Παισαροῦ Λουδοβίκου τοὺς σπασμούς, ὡς ἄκις ἀκούει νὰ προσφέρηται τὸ περικλιεὲς ὄνομα τῆς Γαλλίας. Ἄλλ' ἐν τοσοῦτῳ τοιοῦτοτρόπως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνδυασμένη μετὰ τῆς Γαλλίας ἢ Ἀγγλίας σκιαμαχεῖ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, πλάττουσα φόβους πολιτικοὺς ἀνυπάρκτους, ὁποῖους ἢ μεγαλόφρων Ῥωσσία δὲν ἐφρόνησε νὰ ἐμπνεύσῃ ποτὲ ὡς πρὸς αὐτὸν τὸν τόπον· Ἡ ἐπιβροχὴ τῆς Ῥωσσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ἔφερεν οὔτε δύναται νὰ φέρῃ ποτὲ ἐπιφοβὸν κἀνέναν χρακτῆρα. ἢ ἐπιβροχὴ αὕτη εἶναι ἀθῶον γέννημα τῆς καλῆς πίστεως, τὴν ὁποίαν ἢ Ῥωσσία διετήρησεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐξ ἀρχῆς εἶναι ἀποτέλεσμα γενναίων εὐεργεσιῶν, τὰς ὁποίας μὲ τὰ πλέον εἰλικρινῆ τῆς συμπαθείας αἰσθήματα ἐπεδαφίλευσεν εἰς τοὺς Ἑλληνας ἐν γένει· κἀμμία δὲν μᾶς συνδέει ἰδιαιτέρα ἀφασίωσις μὲ τὴν κραταιὰν ἐκείνην δύναμιν τῆς Ἀρκτου, ἀλλ' ἔχοντες τὴν δικαιοσύνην πάντοτε ὡς ἀπαρασάλευτον βάσιν ἡμῶν, ἀναμιμνησκόμεθα ἱστορικὰ ἀληθειῶν ὡς πρὸς τὴν περίστασιν ταύτην. Ἡ Ῥωσσία ὑπῆρξε φιλόστοργος τῶν Ἑλλήνων μῆτηρ πολλοὺς χρόνους. Ἡ Ῥωσσία πρὸ πῆς ἐπαναστάσεως αὐτῶν ὑπῆρξε τὸ Ἄστρον τῆς ἐλπίδος τῆς ἐνδόξου ἐπιχειρήσεως αὐτῶν, τὸ ἄσυλον, ἢ παραμυθία πολλῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς με-

Ἐπειτα χρόνους. Ἡ Ῥωσσία τέλος πάντων μνησθεῖσα ἐν μέσῳ τῶν θριάμβων τῆς τοῦ ἀγωνισθέντος Ἑλληνικοῦ λαοῦ, κατέθεσε τὰ θεμέλια τῆς πολιτικῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, καὶ ἐπεσφράγισεν εὐκλεῶς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος· αὗται εἰσὶν ἱστορικά ἀλήθειαι τὰς ὁποίας δὲν δύναται τις ποτὲ νὰ ἀρνηθῆ, ἡ δὲ ἐπιβρόχῃ τῆς Ῥωσσίας ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀπόβροια τηλικούτων ἀγαθοεργιῶν, εἶναι ἡ ἔκφρασις ἀθώου καὶ ἱεροῦ δεσμοῦ ἀμοιβαίων εὐγενῶν αἰσθημάτων..

Ἐπάρχει μέγα χάσμα μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ Ῥωσσίας διὰ τὸ ἀποδοθῆ εἰς σκοπούς ἄλλοι κατακτητικούς ἢ εὐγενῆς συμπάθεια αὐτῆς· καὶ εἶναι αὐτόχρομα πλάνη, ὅταν δι' ἄλλα ὑποκεκριμένα συμφέροντα ἀποδίδονται τοιοῦτοι σκοποὶ καὶ πρὸς τὴν Πολιτικὴν τῆς Ῥωσσίας· ἂν δὲ ἡ Ῥωσσία δεικνύεται ἐνθερμος ὑπερασπιστὴς τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ λόγος εἶναι τόσον πλέον φανερός, καθ' ὅσον αὕτη δὲν ἀνέχεται νὰ ματαιωθῶσι τὰ χυθέντα αἷμματα ἐνὸς χριστιανικοῦ λαοῦ, οὐδὲ αἱ μεγάλαι θυσίαι, τὰς ὁποίας ἡ ἰδία προσέφερον ὑπὲρ τοῦ δυστυχοῦς αὐτοῦ ἔθνους.

Ἡ πρὸς τὴν Ῥωσσίαν ἀφοσίωσις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, δὲν ἐλαττόνει παντάπασιν τὸ σέβας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ ὡς πρὸς τὰς Εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις, εἰς τὰς ὁποίας ὀφείλει τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ἀναγέννησιν ἐπίσης. ἀλλ' ὁ λόγος πρόκειται περὶ τῆς ἰδιαιτέρας διαγωγῆς τῶν Δυνάμεων αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα· καὶ ὁ λόγος οὗτος μᾶς ἀναγκάζει ἤδη εἰς μίαν ἀσύμφορον παρέκβασιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐνδίδομεν μὲ μεγάλην τῆς ψυχῆς ἡμῶν θλίψιν.

Αἱ Εὐρωπαϊκαὶ Δυνάμεις ἐν γένει δὲν ἔχουσι βεβαίως κἀνὲν συμφέρον εἰς τὴν κατάθλιψιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ εἰς τὴν δυστυχίαν αὐτοῦ τοῦ ἔθνους· ἐξ ἐναντίας μάλιστα συναμιλλώμεναι ἔδωκαν τσοσαῦτα δείγματα τῶν ἀγαθῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος

αἰσθημάτων αὐτῶν, καὶ ἐφιλοτιμήθησαν ἐκ παντὸς τρόπου διὰ τὸ ἀποκτήσωσι δικαιώματα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀγάπης εἰς τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ τούτου· Ἀλλ' αἱ δυνάμεις αὗται ἀπατώνται ὡς πρὸς τοὺς τρόπους, δι' ὧν νομίζουσι νὰ ἐξασκῆσωσι τὴν ἐπιβρόχην αὐτῶν καὶ μάλιστα ἐπιβρόχην ὡς ἐννοεῖ ἡ Ἀγγλία, ἀποκλειστικὴν ἐπὶ τῆς Μεσογείου, ἀποκρούουσα τῆς Ῥωσσίας τὴν ἐπιβρόχην τὴν ὁποίαν φοβεῖται· ὁ τρόπος τοῦ συλλογίζεσθαι τῶν Εὐρωπαϊκῶν διαφέρει πολὺ, ὡς πρὸς τὸν τρόπον τοῦ συλλογίζεσθαι τῶν λαῶν τῆς Μεσογείου· καὶ ἴσως ὁ δεύτερος εἶναι ὁ φυσικώτερος. Ἡ Ἀγγλία βαδίζουσα ὁρόμον ἀντίστροφον ὡς πρὸς ἐκείνον τῆς Ῥωσσίας, νομίζει ὅτι διὰ τῆς διαφορᾶς τῆς θρησκείας καὶ διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς ἐλευθερίας τῶν λαῶν αὐτῶν, θέλει ἐπιβάλλει εἰς τὴν Μεσόγειον μίαν ὁμοίωμορον κατάστασιν, μ' ἐκείνην τῶν Δυτικῶν ἐπικρατειῶν, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ μέσου νὰ συνδέσῃ αὐτὴν ἀσφαλέστερον μὲ τὸν ἑαυτὸν τῆς· ἀλλ' ἡ Ῥωσσία ἀφ' ἐτέρου βαδίζουσα ὁρόμον πάντοτε ὀρθότερον, σέβεται τὴν ἱεράν θρησκείαν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐνισχύει τὴν ἀκεραιότητα αὐτῆς, τὴν δὲ φρόνιμον ἐλευθερίαν τῶν ἐκ παντὸς νομίμου τρόπου ἐνθαρρύνει. Ἀλλ' ἡ Ῥωσσία εἶναι κράτος δεσποτικὸν ἀντιπαράθετουσιν οἱ ἐνθερμοὶ τῆς Δυτικῆς πραότητος θιασῶται. Ποία τάχα μέλλησις ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἂν ἡ Ῥωσσία εἶναι κράτος, ὡς λέγουσι δεσποτικόν; μήπως ὁ δεσποτισμὸς αὐτῆς ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἄρκτου θέλει τάχα ὑψωθῆ καὶ νὰ χυθῆ ὡς θάλασσα, διὰ νὰ κατακλύσῃ τὴν Ἑλλάδα; μήπως εἶναι ἀσυγχώρητον διὰ νὰ δεχθῆ ἀπὸ τὰς εὐεργετικὰς χεῖρας γενναίου κράτους, δεδῶσθαι καὶ δεσποτικοῦ, τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐν ἔθνους; Εἶναι βεβαίως ἀδιάφορον ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ὅτι πράττει ἐντὸς τοῦ ἰδίου κράτους τῆς ἡ μεγαλοπράγμων Ῥωσσία· ἄρκει ὅτι αὕτη εὐεργετῆ πραγματικῶς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς εὐκρινῶς ἐπιθυμῆ καὶ ὑποστηρίξει. Ἡ Ῥωσσία δικαία καὶ ἀγχινοῦς πάντοτε

μακράν του να θέλη διὰ τὴν συναρτήσιν τὰ ἔθνη εἰς ἑαυτὴν, διὰ τοῦ εἶδους τῶν ἰδίων αὐτῆς Νομοθεσιῶν, ἀκολουθοῦσα μὲν σύνεσιν τὰς θεμελιώδεις ἀρχάς, τὰς ὁποίας ἐθεσεν ὁ πάνσοφος Νομοθέτης τῆς φύσεως, παραδέχεται δι' ἕκαστον ἔθνος τοὺς θεσμοὺς ἐκείνους, οἵτινες ἀρμόζουσιν εἰς τὰς ἀνάγκας του καὶ εἰς τὸν φυσικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα. Ἡ Ἀγγλία ἀπ' ἐναντίας εἶναι ἔθνος φιλελεύθερον, Συνταγματικόν, εἶναι ὁ αὐτόφωτος καὶ ἀείφωτος ἥλιος τοῦ Στερεώματος τοῦ Συνταγματικοῦ κόσμου (κατὰ τινὰ σευγὸν πανηγυριστὴν τῆς)· ἀλλὰ τί ὠφελεῖ τὴν Ἑλλάδα ἂν ἡ Ἀγγλία λέγεται ἢ εἶναι φιλελεύθερα, ὅταν αὐτὴ ἀντίκηται καὶ καταπολεμῆ μετ' ἐπιμονῆς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἑλλάδος; . . . Ἀποφεύγομεν πρὸς τὸ παρὸν τὴν ἀνάμνησιν μακρῶν τινος παρελθόντος, ἀλλ' ὅτε πρὸ τοῦ Σεπτεβρίου ἡ Ἑλλάς ἐχρεοκώπει ὑπὸ τὴν Δηστροικὴν τῆς Βαυαρίας χεῖρα, καὶ ὁ λαὸς ἐστέναζεν ὑπὸ τὰ δεσμὰ ἐπονειδίστου δουλείας. . . : Τί ἔσπευσε νὰ πράξῃ ἢ προστάτις Ἀγγλία ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ δυστυχοῦς λαοῦ; τὸ πλέον φιλελεύθερον σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἠδυνήθη νὰ συλλάβῃ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ὁ Συνταγματικὸς πρωθυπουργὸς Κύριος Γκιζῶτος, καὶ τὸ ὁποῖον ἐχειροκρότησεν ὁ Συνταγματικώτερος συναδελφὸς αὐτοῦ Λόρδος Ἀβερδῖνος, ὡς σοφὸν γέννημα δημοκρατικῆς πολιτικῆς κεφαλῆς, ὁμοιον μὲ τὴν γεννηθεῖσαν ἀπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ Διὸς Ἀθηνᾶν, ἦτον ἡ σύστασις μιᾶς ἰσοβίου Γερουσίας, ἄνευ ἐθνοσυνελεύσεως, ἄνευ Συντάγματος, ἦτοι ἡ μόρφωσις ἐνὸς παθητικοῦ συμβουλευτικοῦ σώματος, ὁμοίου μὲ τὸ ὑπάρχον συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας, καὶ τὸ ὁποῖον πραγματικῶς δὲν ἔμελλε νὰ χρησιμεύσῃ, εἰμὴ ν' ἀνεγείρῃ τὴν περιπόθητον ἀριστοκρατικὴν εὐγένειαν εἰς αὐτὴν τὴν γῆν, καὶ νὰ νομιμοποιῇ τὰς παρανομίας καὶ τὴν ἀνθαιρεσίαν τῆς ἐξουσίας· τοιαύτη ἦτον ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοιοῦτον τὸ περὶ αὐτῆς σχέδιον τῶν δύο Συνταγματικῶν Πρωθυπουργῶν, ὅποτε ἡ

Γενναϊόφρων Ῥωσσία ὑψωσε καταπληκτικὴν φωνὴν μονάρχου, κηδεμόνος. καὶ εἶπεν « **ΗΜΕΙΣ ΔΕΝ ΕΧΟΜΕΝ ΣΚΟΠΟΝ Ν' ΑΦΗΣΩΜΕΝ ΤΟ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΜΑ ΗΜΩΝ ΕΡΜΑΙΟΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΤΥΧΗΣ** ».

Ἡ φωνὴ αὕτη ἦτον πνοὴ ζωῆς, ἃς τὸ ἐνθουμηθῶμεν ὅλοι μας. Μία Κρατικὴ Δύναμις, ἣτις δικαιοματικῶς καὶ παρρησίᾳ ἐξεφράσθη μὲ τσαυτὴν Ἡγεμονικὴν ἀξιοπρέπειαν ὑπὲρ ἐνὸς πάσχοντος λαοῦ, δὲν εἶχεν ἀνάγκην βεβαίως νὰ ὑποκινήσῃ τὴν Ἑλλάδα διὰ πλαγίων ὑποτροπῶν, ὡς ὑπόπτεισεν, ἢ ὑπεκρίθη ὅτι ὑπόπτεισεν ἡ Ἀγγλία. Ἀλλ' ἡ Ἑλλάς ἀτενίσασα εἰς μίαν τόσον φιλοστόργως ὑπὲρ ἑαυτῆς ἐκφρασεῖσαν πρόνοιαν, ὡς εἰς σημεῖον ζωῆς, ἀνέπνευσεν, ἐνεψυχώθη, ἀνωρθώθη.

Ἡ Ῥωσσία, προκειμένου λόγου περὶ τῆς ἐθνικῆς ἐθνοσυνελεύσεως, σεβασθεῖσα τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτοῦ τοῦ ἔθνους, ἐξέθη ἀδιάφορος θεατῆς, καὶ ἀφῆκε τὸ ἔθνος νὰ συντάξῃ σύνταγμα, ὁποῖον ἤθελε κοῖνει κατάλληλον εἰς τὰς ἀνάγκας του καὶ εἰς τὸν ἴδιον αὐτοῦ χαρακτῆρα. Ἀλλ' ἡ Ἀγγλία προσέβαλε κατ' εὐθείαν τὴν ἀνεξαρτησίαν του, καὶ διέταξε ῥητῶς τοὺς ἄρτους τῶν θεσμοθεσιῶν του. . . . Πταίει δογματικῶς ἢ θρησκεία τῶν Ἑλλήνων ὡς ταυτιζομένη μὲ τὴν τῆς Ῥωσσίας, καὶ διὰ τοῦτο ἔμελλε νὰ ἐνοχληθῇ; ἀλλὰ, ἰ πταίει καὶ ἡ ἐλευθερία των ἣτις ἀντιβαίνει μὲν ὡς πρὸς τὸ διαβαλλόμενον σύστημα τῆς Ῥωσσίας, συμφωνεῖ δὲ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ λέγειν, μὲ ἐκεῖνο τῆς Συνταγματικῆς Ἀγγλίας, καὶ ἐντοσούτῳ ἔμελλε νὰ καταπολεμηθῇ καὶ αὕτη;

Ἀρκεῖ ἡμεῖς δὲν ἔχομεν ἰδιαιτέραν τινὰ ἀφοσίωσιν εἰς κάμμίαν τῶν Δυνάμεων, καὶ σεβόμεθα καὶ τὰς τρεῖς ἐπίσης· ἀλλ' ἀμερόληπτοι καὶ δίκαιοι τῶν πραγμάτων παρατηρηταὶ ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι σκοπὸν ἔχομεν εἰλικρινῆ νὰ τὰς φωτίσωμεν, ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν αὐτῶν ὁδὸν ἐπὶ τῆς Μεσογείου. Οἱ λαοὶ τῆς

Μεσογείου αίσθάνονται, παρατηροῦσι καλῶς ὅλα ταῦτα, καὶ ὁ τρόπος τοῦ συλλογίζεσθαι αὐτῶν στηρίζεται πάντοτε εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ ὄχι ἀπλῶς εἰς λόγους ἐμφαντικῶς ἢ εἰς ψιλὰς θεωρίας· Ἡ ἀληθὴς εὐεργεσία καὶ εἰλικρίνεια εἶναι τὰ μόνια μέσα, δι' ὧν ἀποσπᾶ τις τὴν εὐγνωμοσύνην, καὶ τὴν ἀγάπην καὶ ἀπὸ τὴν πλέον ἀχάριστον καρδίαν. Ἡ κραταιὰ Ῥωσσία ἐβάδισε μὲ μακροθυμίαν ἀνεξάντλητον τὴν λαοσωτήριον ὁδὸν ταύτην.

Ἡ Ἀγγλία δὲν ἔπρεπε νὰ φοβηθῆ ποτὲ δημοκρατικὸν ἐκτραχλισμὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα· ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος εἶναι συνετὸς, μετριοπαθὴς, καὶ γενναῖος· ὁ εὐγενὴς χαρακτήρ του ἀνέλαμψεν εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις, καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ Σεπτεμβρίου, ὅποτε καὶ ὁ περιοδικὸς αὐτὸς τύπος τῆς Ἀγγλίας, κυριευθεὶς ἀπὸ θαυμασμὸν δίκαιον ἐξεφώνησεν, ὅτι ἡ ἀναιμάκτος μεταβολὴ τοῦ Σεπτεμβρίου τῆς Ἑλλάδος, κάμνει τὴν Ἀγγλίαν καὶ ὅλην τὴν Εὐρώπην νὰ ἐρυθριᾷ· δὲν εἶχεν ὄθεν ἀνάγκην ἡ Ἀγγλία νὰ λάβῃ μέτρα περιορισμοῦ κατὰ τῆς φρονίμου ἐλευθερίας τοιαύτου λαοῦ, καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὰς θελήσεις τῆς ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῶν θεσμοθεσιῶν του.

Ἄλλ' ἡ διαγωγὴ τῆς Ἀγγλίας αὕτη, ἀθῶα ἴσως ἄλλως καὶ ἄμεμπτος καθ' ἑαυτὴν, μ' ὅλα ταῦτα τὰ προηγούμενα, δὲν προήλθε βεβαίως ἀπὸ τὸ φιλύποπτον ἐκεῖνο πνεῦμα, τὸ ὁποῖον συνήθως πολιορκεῖ τοὺς εὐγενεῖς περὶ τῆς Ἑλλάδος στοχασμοὺς αὐτῆς, ἀλλὰ παρασυρθεῖσα κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, ἀπὸ παραστάσεις ψευδεῖς καὶ ἐπιβούλους παρεγνώρισεν τὴν γενναίαν φύσιν καὶ τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ πολιτικὴ ἠπατήθη καὶ ταύτην τὴν φορὰν ὡς πρὸς τὰ μέτρα, ἅτινα ἐνόμισε κατάλληλα, ἂν ὄχι διὰ τὴν πρόδοον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τοῦλάχιστον διὰ τὴν ἐξάσκησιν τῆς Δυτικῆς ἐπιβροῆς ἐπὶ τῆς Μεσογείου. Ἡ Βαυαρία, τὴν ὁποίαν ἡ περίδοξος μεταβολὴ τοῦ Σεπτεμβρίου δικαίως

ἐξέπληξε καὶ κατήσχυεν ἐνώπιον ὅλου τοῦ κόσμου, αὕτη διὰ νὰ κινήσῃ πᾶν μέσον ἐκδικήσεως καὶ ἐπιβουλῆς, εἰσέδυσσε διὰ τῆς ἐπισήμου ἀποστολῆς τοῦ Βαρλεστάιν, ὡς δολιωτάτος ὄφιος εἰς τοὺς κόλπους τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, καὶ τὰς ἐξηπάτησε καὶ ταύτην τὴν φορὰν κατὰ τῆς ἀτυχοῦς Ἑλλάδος·

Ἡ δυσμένεια τοῦ οὐρανοῦ δὲν ἠδύνατο βεβαίως νὰ καταπέμψῃ χαλεπώτερον σκόλωπα ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ σώματος τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Ἡ Βαυαρία, ἀφοῦ ἐν διαστήματι δέκα ἐτῶν ἐθεβήλωσε τὴν Ἱερὰν τῆς Ἑλλάδος γῆν, κατέβληψε διὰ τῆς πλέον αἰσχυρᾶς δουλείας τὸν εὐάγωγον αὐτῆς λαόν, καὶ ἀφῆκεν ὀπισθὲν τῆς ἀνεξάλειπτα ἔχνη φρικώδους λεηλασίας καὶ καταστροφῆς, ἔμελλε, καὶ ἀποθνήσκουσα ἐπὶ αἰωνίῳ ἀναθέματι καὶ κατάρξῃ, ὡς πρὸς τὴν μνήμην τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, νὰ καταπολεμῆ καὶ ἐκ τοῦ τάφου τῆς τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἔθνους. Πρωμμένη συγγένεια, ἥτις ἤνοιξε τὰς πύλας τοῦ παρθενικοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν βήβηλον αὐτὴν φυλὴν! Πρωμμένη ἡμέρα, ἥτις παρέδωκεν εἰς τὰς Ἱεροσόλους χεῖράς τῆς ὀρφανόν καὶ ἀθῶον βρέφος, τὸ ἔθνος τὸ Ἑλληνικόν, καὶ τὸ διέφθειρεν εἰς αὐτὰ τὰ σπάργανά του! τὸ ἀγενεὲς ὄνομα τῆς Βαυαρίας δὲν θέλει προφέρεσθαι τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν Μεσόγειον εἰμὴ ὡς ἐσχάτη βλασφημία! ἀφοῦ ἐπρόδωσεν ἄλλοτε τὸν μέγαν Ναπολέοντα, τὸν ἴδιον αὐτῆς Δημιουργόν, ἀφοῦ ἐπρόδωσεν ἤδη τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἰδίαν αὐτῆς θυγατέρα, τῆς ὁποίας ἦτον κηδεμὼν, πατροκτόνος εἰς τὴν μίαν περίστασιν, παιδοκτόνος εἰς τὴν ἄλλην, γενικὰ ἀνείστητος καὶ χωρὶς φιλοτιμίαν ἐνῶ ἐξυβρίζεται καὶ ἀποπέμπεται ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, αὕτη θρασεῖα καὶ ἀνεδὴς, ἐπιμένει νὰ ἐξακολουθῆ διὰ νὰ ἐπεμβαινῆ πάντοτε εἰς τὰ πράγματά της. Πῶς! εἶναι τάχα εἰσέτι νήπιος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔχει ἀνάγκην κηδεμονίας αἰωνίου! ὁ βασιλεὺς εἶναι ἤδη τέλειος ἀνὴρ. Εἰς τὴν ἡλικίαν του

ὁ προκατόχος του Ἀλέξανδρος κατέκτησε τὴν οἰκουμένην, καὶ τῆς γῆς τὰ ἄκρα ἐφάνησαν ὄρια στενὰ διὰ τὸ βασιλείον του. Εἰς τὴν ἡλικίαν του ὁ μέγας Πέτρος ἐβελλίωσε τὴν καταπληκτικὴν τῆς Ῥωσσίας Αὐτοκρατορίαν. Εἰς τὴν ἡλικίαν του ὁ μέγας Ναπολέον ἔφερε τὴν γενικὴν ἀναστάτωσιν τῆς γῆς. Εἰς τὴν ἡλικίαν του ὁ Θεμιστοκλῆς ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα. Εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν του τέλος πάντων οἱ σημερινοὶ σεμνοὶ γέροντες τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος ἐκίνησαν τὸν θαυμασμόν τῶν δύο ἡμισφαιρίων, καὶ ἀνήγειρον αὐτὸ τὸ βασιλεῖον, τοῦ ὁποῦ βασιλεύει καὶ ἡ Μεγαλειότης του εἶναι τάχα εἰσέτι νῆπιος καὶ ἔχει ἀνάγκην τῆς ἀπαισίου ταύτης Βαυαρικῆς κηδεμονίας! αἱ σεπταὶ Δυνάμεις, συνεπεῖς εἰς τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς των, καὶ σεβόμεναι τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου, ὄφειλον βεβαίως εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν νὰ περιορίσωσι τὴν Βαυαρίαν εἰς τὰ ὄρια τοῦ κράτους τῆς, καὶ ν' ἀφήσωσιν εἰς τὴν ἀτυχή Ἑλλάδα καὶ εἰς τὸν βασιλέα τῆς ἀνεπαρβέαστον τὴν συζήτησιν τῶν κοινωνικῶν θεσμοθεσιῶν των. Ἡ Μεγαλειότης του ὁ ἴδιος, συναίσθανόμενος τὴν προσβολὴν ταύτην τῆς ἀνεξαρτησίας του καὶ τῆς φιλοτιμίας του, καὶ προτιμῶν μεταξὺ Βαυαρίας καὶ Ἑλλάδος ἰδὲν ὄφειλε τάχα, τοῦλάχιστον πρὸς ἀθώωσιν του ἐνώπιον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ν' ἀποδοκιμάσῃ ἐπίσημως τὰ ἀπαίσια διαβήματα τῆς Βαυαρίας ταῦτα;

Ἐντοσοῦτω τοιοῦτοι ἐφάνησαν οἱ οἰωνοί, οἵτινες ἐπεκάθησαν εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Ὑμηττοῦ ὡς μαῦρα νέφη, προμηνύοντα τὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος τρικυμίαν, καὶ ὑπὸ τοὺς οἰωνοὺς τούτους τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος φέρον τὰ αἵματωμένα συντάγματα του ἀνὰ χεῖρας, καὶ ὄμοσαν ἐνώπιον οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἐλευθεριῶν του, ἐκάθησεν ἐπάνω εἰς ἔδαφος ἀκόμη ἀχνίζον ἀπὸ τὰ αἵματά του, διὰ ν' ἀποπερατώσῃ μετὰ τσοσαῦτα ἔτη τὸ μέγα ἔργον τῆς Παλιγγενεσίας του. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔ-

θνος διεσκέδασεν ἐκ πρώτης ὄψεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων τὰς ματαίας ὑπονοίας ἠσπάσθη ἀσμένως τὸν Βασιλέα του, καὶ γενναϊόφυχον καὶ ἐπεικῆς, παρέδωκεν εἰς λήθην τὰ παρελθόντα, ἂν καὶ ὑπέφερον ἐν διαστήματι δέκα ἐτῶν δεινὰ, ὅσα κἀνεὶς ἄλλος λαός, κἀν ἄλλο ἔθνος δὲν ἠθελεν ἴσως παραβλέψει.

Ἦρξατο ἡ Ἐθνοσυνέλευσις τῶν τακτικῶν συζητήσεών τῆς, καὶ ἐπελάθετο κατ' ἀρχὰς τοῦ περὶ θρησκείας ἱεροῦ ἀντικειμένου. Τὸ πρῶτον καὶ αἰώνιον αἶσθημα, τὸ ὁποῖον κατακυριεύει τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ἡ θρησκεία· διὰ τοῦτο ἡ Συνέλευσις ἔθεσε ὡς κωρονίδα τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος τὰ δύο πρῶτα περὶ θρησκείας ἄρθρα.

Ἄν καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐπέφερε πλήρη θρίαμβον εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, θεσπίσαν μὲ βαθυτάτην σύνεσιν τὴν μέχρι καιραίας διατήρησιν τῆς πατρύφας του θρησκείας, ὑπῆρξεν ὅμως λυπηρὰ ἡ ἐγεγρηῖσα σκανδαλώδης συζήτησις ἐπὶ τοῦ θείου ἀντικειμένου τούτου δὲν ζῶμεν εἰς ἐκείνους τοὺς καιροὺς, καθ' οὓς ὁ ἀθρόωτος περὶ θρησκείας λογισμὸς ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ὡς βλασφημία· ἀλλὰ μόνον τοῦτο ὑπάρχουσιν εἰς τὸ βάλος τῆς ἀνθρωπίνου καρδίας ἔνστικτα τινὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα ἀκλόνητα καὶ ἀναλλοίωτα, διαφθείρονται μὲν ἐνίοτε δὲν μεταβάλλονται ὅμως ποτὲ οὔτε ἀπὸ τοὺς καιροὺς, οὔτε ἀπὸ τὰς περιστάσεις, οὔτε ἀπὸ τὰ φῶτα, οὔτε καὶ ἀπὸ τὰ σκίτη, καὶ τὰ ὁποῖα ὡς ἐπ' ἄπειρον ἀκροσφαλῆ (*delicats*) ἀπαιτοῦσι; πάντοτε ἐξειδιασμένον τὴ σέβας καὶ εὐλάβειαν ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων· τὸ αἶσθημα τῆς θρησκείας εἶναι σύμφυτον μὲ τὸν ἄνθρωπον. Εἶναι αἶσθημα οὐράνιον, διότι τὸ ἐνέσταξεν εἰς τὴν καρδίαν του ἡ ἄπειρος ἀγαθότης τοῦ οὐρανοῦ πρὸς παραμυθίαν του εἰς τὴν παροῦσαν πολυδύνον ζωὴν. Εἶναι θεῖον, διότι συνδέει ἀκατανόητως τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν πλάστην του Θεόν. Εἶναι ἀτελεύτητον, διότι τελευτᾷ μὲν ὁ φθαρτὸς ἄνθρωπος, ἀλλ' ἢ πρὸς τὸν Θεὸν πίστις του εἶναι

ἡ κλίμαξ, δι' ἧς ἀνέρχεται εἰς τὸν οὐρανὸν ἡ ἀφθαρτος ψυχή του. Ἰ Ποῖον ἀπονεννοημένον ἐπὶ γῆς πλάσμα δὲν ἠσθάνθη τὴν ὑπαρξιν τοῦ οἰκτίρμονος Θεοῦ! Ποῖος ἀσύνητος θνητὸς, ἐκτραχηλισθεὶς ἐπὶ ἀσεβεία, δὲν ἐμνήσθη τοῦ Θεοῦ ἐν ταῖς θλίψεσιν αὐτοῦ! ποία μάχη, ποία νίκη τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐβράχην μὲ δάκρυα κατανύξεως; καὶ δοξολογίας πρὸς τὸν ὕψιστον Θεόν! ποσάκις ἐπὶ τῆς ἀναγεννήσεώς του ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἠσθάνθη ἐπενεργοῦσαν τὴν παντοδύναμον χεῖρα τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν ἐκραύγασεν « αὐτὴ ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ ὕψιστου » αὐτὴ τέλος πάντων ἡ ἔνδοξος τοῦ Σεπτεμβρίου μεταβολή, ἡ φαινὴ ἡμέρα, ἣτις ἀνεβίβασε κατὰ δυστυχίαν καὶ ἀσεβεῖς τινὰς ἐπὶ τοῦ ἔθνικου βήματος διὰ νὰ ἐμπαίξωσι τὰ μεγαλεῖα τοῦ ὕψιστου, ἦτον τάχα ἔργον ἀνθρώπινον καὶ δὲν ἦτον ἔργον τῆς ἀπειροῦ προνοίας τοῦ Θεοῦ; !!! ἀλλὰ, παρέρχονται οἱ κίνδυνοι, παρέρχονται αἱ θλίψεις, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων μιμηθησκόμεθα τῆς ἀμετρήτου ἀγαθότητος τοῦ Δημιουργοῦ, καὶ ἐπικαλούμεθα τὸ ἀνεξάρτητον ἔλεος καὶ τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ, καὶ ὕστερον, πνοαὶ ἐφήμεροι ἡμεῖς, ἀχάριστοι πάντοτε καὶ μάταιοι, θέλωμεν νὰ ὑπερπηδῶμεν τὰ ἀνυπέβλητα ὅρια τῆς ἀσθενεστάτης διανοίας ἡμῶν, διὰ νὰ συζητῶμεν ἀφρόνως καὶ αὐθαδῶς τὰ ἀνεξερευνήτα μεγαλεῖα τοῦ ὕψιστου!

Τοιαύτην αἰσθαντικὴν καὶ λυπηρὰν σκηρὴν ἐπαρουσίασεν ἡ περὶ θρησκείας συζήτησις, ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος τῆς Συνελεύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἀλλὰ τὸ ἔθνος ἀκλόνητον καὶ ἀδιάφθορον πρὸς τὴν ἀμώμητον θρησκείαν του, ἀπέκρουσε πρὸς αἰωνίαν τιμὴν του τὴν ἀπροσδόκητον κατὰ τῆς ἱεραῆς πιστεῶς τοῦ προσβολῆν, καὶ παρέδωκεν εἰς τὸ αἰώνιον ἀνάθεμα τοὺς ἀγαισθήτους καὶ δυσσεβεῖς ἐκείνους, οἵτινες τυφλὰ ὄργανα ξένης καὶ ἐπιβούλου πολιτικῆς ἠθέλησαν νὰ κλονίσωσι τὴν τὴν συνειδησιν εὐσεβοῦς λαοῦ, ἐμίαναν μὲ τὰς βλασφημίας

των τὸν οὐρανόν, καὶ ἐδοκίμασαν νὰ διασπάσωσι τὴν Ἑλληνικὴν ὀλομέλειαν, ῥίπτοντες εἰς τοὺς κόλπους τῆς πέτρας ὀλεθρίου σκανδάλου!

Ἡ συζήτησις αὕτη ἐπαρουσίασεν ἄλλο προφανὲς ἀπόηγμα. Ἡ συνέλευσις ἐνεδύθη χαρακτῆρα ἐξ ὀλοκλήρου θρησκευτικόν, καὶ ἀκούων τις μακρὰν καὶ τὰς κινδυνώδεις περὶ θρησκείας ἀναλύσεις τῆς, ἠθελεν ὑποθέσει ὅτι βλέπει ἀντὶ πολιτικῆς Συνελεύσεως ἑνὸς ἔθνους, μίαν Οἰκουμενικὴν ἐν Νικαίᾳ ἢ ἐν Λαοδικείᾳ Σύνοδον, ὡς νὰ ἐξέχασεν ἡ Συνέλευσις ὅτι ἡ θρησκεία περὶ ἧς ἐφιλονικεῖ, δὲν εἶναι θρησκεία ἑνὸς ὀλιγαριθμοῦ λαοῦ, ἀλλὰ θρησκεία ἀκαταμάχητος καὶ ἱερά μίᾳς μεγάλης Οἰκουμενικῆς κοινωνίας, τῆς ὁποίας τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος εἶναι ἐν πολλοστημόριον.

Πᾶς ἄνθρωπος χαίρει τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, τὴν ὁποίαν οἱ πεπολισμένοι λαοί, χωρὶς ν' ἀμαρτήσωσιν εἰς τὸν Θεόν, σέβονται ὡς ἀπαραβίαστον καὶ ἱεράν, ἀλλ' ἡ ἐλευθερία αὕτη ἢ μᾶλλον, ἢ μανία ἐνίστε τῆς συνειδήσεως, ἐννοεῖ νὰ φέρῃ αἰωνίως τὴν ἀναστάτωσιν τῶν κοινωνιῶν, ἐννοεῖ νὰ διεγείρῃ τὴν Σατανικὴν ἀνταρσίαν τοῦ ἀνθρωπίνου πλάσματος κατὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πλάστου; ἦτον ἔργον ἡμῶν μετὰ εἴκοσι περίπου αἰῶνας νὰ συζητῶμεν σήμερον ἡμεῖς τί ἐστὶ δόγμα καὶ τί ἐστὶ κανὼν; ἦτον ἔργον ἡμῶν νὰ θέλωμεν νὰ ἐμβατεύσωμεν μὲ τὰς πλέον τολμηρὰς βαττολογίας ἕως εἰς τὰ ἄδυτα τῶν θεμελιωτῶν ἀρχῶν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τῆς ὁποίας τὰ ἀκατάλυτα μυστήρια παραπέτασμα εὐλαβείας αἰώνιον καλύπτει, καὶ τῆς ὁποίας οὐδὲ πύλαι ἕδου κατισχύσουσι ποτέ; Ἐλησμονήσαμεν τὰς θλιβερὰς σκηρὰς, διὰ τῶν ὁποίων ἄλλοτε αἱ αἰρέσεις, ἢ ἀγρία δεισιδαιμονία καὶ αἱ θρησκευτικαὶ ἔριδες μετέβαλον τὴν γῆν εἰς θέατρον αἰώνιου φρίκης; Ἄν ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἦτο δεισιδαίμων, καὶ κεν-

τούμενος ἀπὸ ἱερὸν ζῆλον ἐγείρετο καὶ ἐλιθοβόλει τοὺς ἐμπαί-
ζοντας τὴν ἀμώμητον θρησκείαν του, τοὺς ὑποσκάπτοντας
τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ;

Ὁ λόγος περὶ θρησκείας δὲν ἐπρόκειτο ἐνώπιον τῆς ἐθνο-
συνελεύσεως, εἰμὴ περὶ τῆς πνευματικῆς καὶ κανονικῆς ἐνόητος
τοῦ Ὁρθοδόξου ἑλληνικοῦ λαοῦ μετὰ τοῦ λοιποῦ ὀρθοδόξου κό-
σμου· ἀλλ' ἡ ἐνόητος αὕτη ὑπῆρχε πρὸ αἰῶνων, ὑπάρχει σήμερον,
καὶ θέλει διαμένει αἰωνία. Ἄν ἡ μακροθυμία τοῦ οὐρανοῦ διαχω-
ρίζῃ πολιτικῶς σήμερον τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἀπὸ τὴν ὀλομέ-
λειαν τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ πληρώματος, εἶναι λόγος, εἶναι
ἰδέα, ὅτι ἡ πολιτικὴ τύχη αὕτη νὰ ἤθελεν ἐπιφέρει ὡς συνέπειαν
καὶ τὴν ἀλλοίωσιν τῶν αὐτῶν θρησκευτικῶν του ἀρχῶν, τῶν
αὐτῶν ἐκκλησιαστικῶν του κανόνων;

Ἄν ὁ περιοδικὸς τῆς Ἑλλάδος τύπος, εὐλαβοῦμενος τὴν Ἑ-
σπερίαν Εὐρώπῃν δὲν ὕψωσεν ἀπέναντι τῆς πολιτικῆς καὶ θρη-
σκευτικῆς ἐπιβουλῆς ταύτης φωνὴν βραγδαίαν, ἡ ἑλληνικὴ κοι-
νωνία ἠσθάνθη ἀρκετὰ τὴν ἐφοδὸν τοῦ Δυτικοῦ πνεύματος καὶ
τὴν πολιτικὴν τάσιν τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ τῆς Μεσογείου.

Ἡ θρησκεία, πολιτικῶς θεωρουμένη, εἶναι τὸ ἰσχυρότερον
ἐλατῆριον τῶν πολιτικῶν κοινωνιῶν, εἶναι ἡ ἀδιάρρηκτος ἄλυσις
τῆς πολιτικῆς ἐνόητος τοῦ κόσμου· ἡ θρησκεία ἔχει τὴν ἀκα-
ταμέτρητον δύναμιν ἐκείνην, ὥστε νὰ νικᾷ τὴν μεταξὺ τοῦ οὐ-
ρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἀπόστασιν, νὰ συνδέῃ τὰ ἐπίγεια μὲ τὰ οὐρά-
νια, νὰ συνδέῃ τὸν ἄνθρωπον μὲ τὸν Θεόν· καὶ τὸν ἴδιον αὐτοῦ
ἄνθρωπον· θέλει τάχα τὸν συνδέσει ὀλιγώτερον μὲ τὸν πλησίον
του, μὲ τὸν ὅμοιον του ἐπὶ τῆς γῆς ἄνθρωπον; εἶναι δεσμός,
ὁ ὁποῖος ἄπρωτος καὶ ἰσχυρός, ὡς ἡ πλέον ἀπαράτρεπτος θέ-
λησις τοῦ οὐρανοῦ, δὲν καταθραύεται οὔτε ἀπὸ βιαιοπραγίας,
οὔτε ἀπὸ θανάτους, οὔτε καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν πανδαμάτορα
χρόνον! Διὰ τοῦτο καὶ κατακτεταί, καὶ βασιλεῖς, καὶ αὐταὶ ἀκόμη

αἱ πλέον βάρβαροι Κυβερνήσεις εἰς ὅλους τοὺς καιροὺς καὶ εἰς
ὅλους τοὺς αἰῶνας, ἐνεκολπώθησαν τὴν θρησκείαν ἢ μᾶλλον
ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν ἀκαταμάχητον αἰγίδα της πρὸς ὑποστήρηξιν
τῶν ὅσοι δὲ ἐτόλμησαν νὰ τὴν καταπολεμήσωσιν, ἢ ν' ἀπο-
πτύσωσι τὸν χαλινὸν της, δὲν ἔγειναν θύματα τῆς πολιτικῆς
τῶν ἀφροσύνης; Μεγάλοι καὶ συνετοὶ Αὐτοκράτορες δὲν περι-
ποιήθησαν, δὲν ἰδιοποιήθησαν σωτηριωδῶς θρησκείας ἀλλοτρίας;
ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος δὲν παρέτεινε, ἐπὶ τοσοῦτον τὴν διάρκειαν
τῆς ψυχορραγούσης Αὐτοκρατορίας του, καταβάς ἐκ θείας ἐμ-
πνεύσεως εἰς τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀγίαν κολυμβήθραν, καὶ μετα-
φυτεύσας καὶ αὐτὴν τὴν αὐτοκρατορίαν του εἰς τὸ ὀρθόδοξον
ἔδαφος τῆς Μεσογείου, ὡς μέγας τρώντι καὶ συνετὸς πολιτικὸς
ἀνὴρ; ὁ μέγας τοῦ Ἀνατολικοῦ βασιλείου κατακτητῆς Μωάμεθ
ὁ Β'. ἀπέναντι τοῦ ὁποῖου ὠχρίασαν ἄλλοτε τὰ χριστιανικὰ
Κράτη, ὡς τὰ ἄστρα κατέναντι τοῦ πυριπλεγχοῦς ἡλίου, δὲν ἀ-
φῆκε κατὰ μέρος εὐθὺς μετὰ τὴν κατάκτησιν τὸ νικητικὸν του
ξίφος, καὶ ἔσπευτε νὰ συνοικειωθῇ μὲ τοὺς ἐκπεπληγμένους τῆς
Μεσογείου χριστιανικοὺς λαοὺς διὰ τῆς θρησκείας των, περι-
ποιηθεὶς τὸν ἱερὸν αὐτῶν κλῆρον;

Τὴν θεῖαν δύναμιν τῆς θρησκείας ταύτην κατανοοῦσα καὶ ἡ
Ἀγγλία, καὶ σπιθαμὴν παρὰ σπιθαμὴν φιλονεικοῦσα κατὰ τὴν
Μεσόγειον τῆς ἀντιπάλου Ῥωσσίας τὴν ἐπιβρόχην, ἐνόμισεν ὡς
μέσον πρὸς τοῦτο κατάλληλον τὴν σκανδαλώδη τῆς θρησκείας
σύγχυσιν, τῆς συνειδήσεως τὸν κλονισμόν, καὶ τὸν διαμελισμόν
ὀρθοδόξου ἑλληνικῆς οἰκογενείας.

Ἰδοὺ ἡ ἐξωτερικὴ αἰτία, ἥτις συνηνωμένη μὲ τὴν ἀτομικὴν
διαφθορὰν τῶν κατὰ τῆς θρησκείας ἀγορευσάντων, ἔφερε τὴν
σκανδαλώδη ταύτην θρησκευτικὴν συζήτησιν.

Σεβόμεθα τὰς Δυτικὰς Δυνάμεις, τὰς τιμῶμεν διὰ τὰ φῶτά
των καὶ τὸν πολιτισμόντων, καὶ εὐγνωμοῦμεν μάλιστα διὰ

τὰ γενναῖα αἰτήματα, τὰ ὅποια ἀλλέως ἐν γένει ἔδειξαν καὶ ἀκαταπαύτως δεικνύουσιν ὑπὲρ τοῦ πολυπαθοῦς Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀλλὰ διὰ τοῦτο μάλιστα, διότι τὰς ἀγαπῶμεν, ἐνοοοῦμεν ὡς πολιτικὴν ἡμῶν ἀρετὴν, τὸ νὰ εἴπωμεν πρὸς αὐτὰς μεγάλην τιμὴν ἀλήθειαν, ἥτις δὲν ἔπρεπε νὰ φύγη τὴν πολιτικὴν ἀρχινοίαν καὶ οὐδέρκειαν των, καὶ περὶ τῆς ὁποίας ὤφειλον ἐγκαίρως νὰ τὴν φωτίσωσιν ὅσοι ἐβεβήλωσαν τὸ ἐθνικὸν βῆμα, ὡς πιστὰ δῆθεν ὄργανα τοῦ σφαλεροῦ αὐτοῦ κατὰ τῆς θρησκείας μέτρου.

Τὸ μέτρον τοῦτο, ὁ δρόμος οὗτος, εἶναι ἐπισηφής· τ' ἀποτελέσματα τοῦ θέλουσιν εἶσθαι· ἡ ἀντιπάθεια καὶ ἡ ἀποστροφή· μὴν ἐγγίζετε τοὺς λαοὺς, μὴν ἐγγίζετε τὰ ἔθνη εἰς τὴν θρησκείαν των καὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν των, ἂν θέλετε νὰ σᾶς ἀγαπῶσι. Προστατεύσατε εὐλαβικῶς τὰ ἱερά δικαιώματα τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, καὶ οὗτος εἶναι ὁ συνετώτερος πολιτικὸς τρόπος τοῦ ν' ἀποκτήσῃτε ἀναντιβῆρα δικαιώματα εὐγνωμοσύνης καὶ ἀφοσιώσεως ἐν αὐτοῖς, ὁ μόνος τρόπος τοῦ νὰ ἐξασκήσῃται βᾶσιμον καὶ πραγματικὴ ἐπιβροχὴ ἐπὶ τῆς Μεσογείου. Ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος δὲν κατέρχεται νεωστὶ ἀπὸ τὰ δάση διὰ νὰ ἐμφυλιασθῇ σήμερον μὲ θρησκευτικὰ δόγματα καὶ μὲ πολιτικὰς δοξασίας· ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀρχαῖος εἰς τὸν πολιτισμὸν, εἶναι ἐδραῖος εἰς τὰς ἀναλλοιώτους αὐτοῦ ἀρχὰς τὰς ὁποίας τὸν ἐμπνέει τῆς πατρίδος του ὁ ὠραῖος οὐρανός. τὸ ἐνθυμεῖται, ὅτι ὑπῆρξε πατὴρ λαῶν, καὶ ἂν εἶχε γονατίση πρὸς καιρὸν ἀπέναντι τῶν πολιτικῶν περιπετειῶν, δὲν ἐλησμόνησεν ὅμως τὴν μεγάλην αὐτοῦ καταγωγὴν, ἡ βία ἢ ἡ τύχη δύναται νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ πρὸς ὦραν πᾶν ἀγαθὸν κοινωνικόν, ἀλλὰ τὰ φρονήματά του μένουσιν ἀμετάβλητα, καὶ ἡ καρδία του δὲν ἀλλοιοῦται. Νομίζεται λοιπὸν ὁ λαὸς οὗτος νὰ παρακλίνῃ μιαν κεραιάν ἀπὸ τὴν ἱεράν θρησκείαν του, ἥτις ὑπῆρξεν ἀείποτε

τὸ παλλάδιον τῶν ἐθνικῶν του ἐλευθεριῶν ; ἐλπίζετε ὁ λαὸς οὗτος νὰ ἀθετήσῃ τὴν ἀμώμητον θρησκείαν του, ἥτις τὸν ἐπαραμύθησεν ἐπὶ τῆς μακροχρονίου αἰχμαλωσίας του, ἐνῷ δὲν ἔσρεφέ ποτε ὄμμα οἴκτου, ὄμμα ἐλέους πρὸς αὐτόν, κανεὶς ἄλλος λαὸς, κανὲν ἄλλο ἔθνος! νομίζεται ὁ λαὸς αὐτός ν' ἀσεβήσῃ πρὸς τὴν ἀμίαντον θρησκείαν του, ἥτις ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ κατακλυσμοῦ διέσωσεν ὡς κιβωτός τὴν ἐνδοξὸν γλῶσσάν του, τὴν εὐαγγελικὴν ἀρετὴν του, καὶ τὴν ἐθνικότητά του! . . ὁμνύει εἰς τὰς μεγάλας σκιὰς τοῦ Γρηγορίου, τοῦ Γερμανοῦ, καὶ τοῦ Φλέσσα, ὅτι δὲν θέλει τὴν ἀρνηθῆ ποτέ! ὁμνύει εἰς τὰ ἱερά αἵματα τῶν μαρτύρων τῆς ἐπαναστάσεώς του, ὅτι δὲν θέλει παρακλίνει ἀπ' αὐτὴν ποτέ! . . . μὲ λελυμένας κόμας καὶ μὲ χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν ὑψόμενας ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἐκπέμπει κατὰραν αἰωνίαν κατὰ τῆς διεστραμμένης Βαυαρίας, τῆς ὑποκινούσης τὸν θρησκευτικὸν του διωγμὸν, ἐκπέμπει ἀφορισμοὺς βαρυτάτους καὶ ἀλύτους κατὰ τῆς μαιφόνου συμμορίας ἐκείνης, τῆς ἐπιβουλεύεισης τὴν ἀγιωτάτην θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ, ἀναπέμπει τὰς εὐχαριστείας του πρὸς τὸν ὕψιστον Θεὸν, καὶ εὐλογεῖ εἰς αἰῶνας τὰ γνήσια τέκνα τῆς Ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, τοὺς σεμνοὺς πληρεξουσίου του, τῆς θρησκείας του τοὺς εὐκλεεῖς προμάχους.

Προχωρήσασα ἡ ἐθνοσυνέλευσις ἀπὸ τὴν ἱεράν ταύτην περὶ θρησκείας πρᾶξιν εἰς ἄλλην ἐθνικὴν καὶ οὐσιώδη ἐπίσιν, καθιέρωσεν διὰ τοῦ τρίτου ἀρθροῦ τοῦ Συντάγματος τὴν ἰσότητά των Ἑλλήνων ἐνώπιον τῶν νόμων, τίποτε ὑψηλότερον οὐδὲ ἱερώτερον ἀπὸ τὴν προσφιλή ταύτην τῆς ἰσότητος ἀρχὴν ἢ ἰσότης εἶναι νόμος τῆς φύσεως, εἶναι αἴσθημα ἀναπαλλωτρίωτον ἀπὸ τὴν καρδίαν παντὸς ἀνθρώπου.

Πολλοὶ ὑποκριταὶ καὶ χαμερπεῖς κόλακες, εἴτε ἀπὸ ἴδιον ἐγωῖσμὸν ὀρμώμενοι, εἴτε διὰ νὰ θεραπεύσουν ἐγωῖσμοὺς ἄλλους,

ἤθελσαν νὰ παραβάλωσι ποιητικῶς τὸ σύστημα τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν μὲ τὰ πλανητικὰ συστήματα, μὲ τὸ φαινόμενον αὐτὸ τῶν οὐρανίων κόσμων· ὁ βασιλεὺς ὁμοιάζει τὸν Ἥλιον, οἱ ὑπουργοὶ καὶ οἱ Γερουσιασταὶ ὁμοιάζουσι τοὺς δορυφόρους του, καὶ ὁ λαὸς αὐτὸς ὁ πάντοτε περιφρονημένος καὶ ἀτυχῆς λαὸς, τὴν πληθὺν τῶν ἀστέρων. Κατὰ δυστυχίαν οὔτε ἡ ἀστρονομία οὔτε τὸ ἀληθὲς σύστημα τῆς ἀνθρωπίνου φύσεως συγχωροῦσι τοιοῦτους ἐλλεινοὺς παραλογισμούς. Ὁ ἄνθρωπος ὅτε πρώτην φοράν ἐπλάσθη, καὶ εἰς τὴν γῆν ἐφάνη, οὔτε βασιλεὺς ἀπαρabiάστος ὑπῆρχεν, οὔτε ἐξέχοντες ἀξιοματικοί, οὔτε καὶ λαὸς εὐτελής καὶ δοῦλος. Οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς φύσεως ἐξῆλθον ὅλοι ἴσοι, καὶ ζῶντες ἐν ἀπλότῃ καὶ δικαιοσύνῃ, κατ' ἀρχὰς ἔχαιρον εὐτυχίαν, ἣτις δὲν ἐπανέρχεται εἰς τὴν ἀνθρωπότητα πλέον· θέλει νὰ εἰπῇ, ὅτι ἡ ἰσότης εἶναι νόμος τῆς φύσεως, τὸν ὅποιον ἔθεσεν ὁ ἴδιος δημιουργὸς καθὼ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, καὶ ὁ θάνατος προσκεκλημένος διὰ νὰ ἐπισφραγίσῃ τὴν ἀναντιρρήτον ταύτην ἀλήθειαν τοῦ Φυσικοῦ Δικαίου, τοὺς ἀνθρώπους ὅλους ἴσους τοὺς παραλαμβάνει, ὅλους ἴσους τοὺς θεωρεῖ, καὶ μόνη διάκρισις μετὰ ταῦτα μένει ἡ ἀπόδοσις τῶν καλῶν καὶ κακῶν ἔργων.

Ἄλλ' ὁ ἐγωϊσμός, αἱ πλάναι, καὶ αἱ προλήψεις παρεμβόρῳσαν τὸν σκοπὸν τῆς φύσεως, καὶ παρεσιήγαγον μὲ τὸν καιρὸν εἰς τὰς ἀνθρωπίνους κοινωνίας τὴν ὀλεθρίαν ἀνισότητα, ἣτις ὑπῆρξε πάντοτε ἡ ριζικὴ αἰτία τῆς αἰωνίας δυστυχίας τοῦ ἀνθρώπου. Τοσαῦται πόλεις, τοσαῦτα ἔθνη, τοσοῦτοι λαοί, εἰς ὅλον τὸ μέγα παρελθὸν δὲν ὑπῆρξαν, εἰμὴ τὰ οἰκτρὰ θύματα τοῦ ἐπαράτου ἐγωϊσμοῦ τούτου. . . Διὰ τί αἱ ἀνθρώπινοι κοινωνίαι ποτὲ μὲν προσδεύουσι ποτὲ δὲ ὀπισθοδρομοῦσι, πώποτε ὅμως δὲν δύνανται νὰ φθάσωσιν εἰς τῆς εὐδαιμονίας των τὸν πρὸ ὄν ὅρον; Τοῦτο εἶναι ἡ αἰωνία πάλη μετὰ τῶν ἠθικῶν ἐλαττωμάτων τῶν

κοινωνιῶν καὶ τῶν ἀμετατρέπτων νόμων τῆς φύσεως· πάλη, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἡ ἀνθρωπότης δὲν θέλει δυνηθῆ νὰ ἐξέλθῃ ποτὲ, εἰὰν διὰ τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ δὲν φθάσῃ εἰς τὴν γενικὴν αὐτῆς τελειοποίησιν, καὶ δὲν σχηματίσῃ τὰς κοινωνικὰς θεσμοθεσίας κατὰ τὰς πανσόφους διατάξεις τοῦ αἰωνίου νομοθέτου.

Διὰ ταῦτα ἐκεῖναι μόνον αἱ πολιτικαὶ νομοθεσίαι θεωροῦνται καὶ εἶναι αἱ τελειότεραι, ὅσαι εἰσὶν ἀπὸρροια τῶν φυσικῶν νόμων· ἡ δὲ ἀποκατάστασις ἐκάστης κοινωνίας ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς νομοθεσίας αὐτῆς.

Ἢ συνέλευσις ὅθεν τῶν Ἑλλήνων παραδεχθεῖσα τὴν αἰωνίαν τῆς ἰσότητος ἀρχὴν, ἔθεσε τὸν ἀκρογωνιαῖον λίθον τοῦ πολιτικοῦ της οἰκοδομήματος, τὸ ὅποιον ἠδύνατο βεβαίως νὰ ἐγγυηθῇ τὴν τελειοποίησιν καὶ τὸν δαιωνισμόν τῆς κοινωνίας, εἰὰν ἡ αὐτὴ ἀρετὴ, ἡ αὐτὴ συναίσθησις τῶν διατάξεων τοῦ αἰωνίου, ἤθελε γένησιν ὅλας ἀχρι τέλους τὰς πράξεις της.

(ἡ συνέχεια ἀκολουθῶς)

Νέον βῆμα τοῦ πολιτισμοῦ. ἡ ὁ ἡγεμὼν τῆς Μολδαβίας Μιχαὴλ Γρηγορίου Στούρτζας

Νέον φαινόμενον πολιτικῆς μεταβολῆς ἐλκύει τὴν προσοχὴν τῶν ἐξευγενισμένων λαῶν εἰς τὴν Μολδαβίαν, καὶ τοῦτο εἶναι ἡ ἀπελευθέρωσις ἀνδραπόδων! Ἡ ἰδέα τοῦ ἀνδραπόδου, ἀποδιδομένη εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὅμοιον μὲ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους, αὐτὸν τὸν κατ' εἰκόνα Θεοῦ πλασθέντα ἄνθρωπον, εἶναι ἰδέα φρικαλέα! εἰς ποῖον βάρβαρον ἀπωλείας εἶχον κρημνίσαι τὴν ἀνθρωπότητα αἱ πολιτικαὶ παραφοραὶ! Πόσον ἐξευτέλισε καὶ ἐξηχραίωσε τὸ ἀνθρώπινον γένος ὁ ἐγωϊσμός! Ὡς νὰ μὴν ἔρχε ἡ ἰδέα τοῦ ὑπικίου, καὶ ἐδέησε νὰ ὀνομασθῇ

και ν' αποκατασταθῆ πραγματικῶς ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸ τὸ εὐγενέστερον τῆς φύσεως ἐπὶ τῆς γῆς πλάσμα, ἀνδράποδον, ὑποζύγιον, κτῆνος! Δὲν ἤρκεσαν ἀκόμη οὐδὲ ὄλα τὰ ἀπειράριθμα εἶδη τῶν ἀλόγων ζώων, ὅσα ἡ φύσις ἔθεσε διὰ τῆς ὑπεροχῆς τοῦ λογικοῦ ἀφειδῶς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μας, διὰ νὰ δουλεύωσιν εἰς ὄλας μας τὰς ἀνάγκας, και εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ ἀπὴνῆ ἐλαττώματά μας, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ κρημνίσωμεν ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἀξίαν των και τοὺς ὁμοίους μας, ἢ μᾶλλον ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς τὴν κτηνώδη τῶν ἀνδραπόδων κατάστασιν, διὰ νὰ δείξωμεν μέχρι τίνος βαθμοῦ δύναται νὰ φθάσῃ ἡ ἀνθρώπινος πλάνη. Καὶ ἡ θρησκεία και ἡ φιλοσοφία ἀπεθέωσαν τὸν ἄνθρωπον διὰ νὰ τὸν καταστήσωσι σεβαστὸν ἀπέναντι τοῦ ἐγωῖσμοῦ, και τῆς κατακτητικῆς μανίας· ἀλλ' εἰς μάτην! χθὲς μόλις κατηργήθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ αἰσχρὰ σωματεμπορία τῶν Μαύρων εἰς τὰς Ἰνδίας οἱ ἀργυριόνητοι μαῦροι τῶν Ἀγγλικῶν ἀποικιῶν παρουσιάζουσι θέαμα ἐλεεινὸν, και οἱ ἀπαίσιοι τῶν ἀλύσειν των κρότοι, ἐμπνέοντες μακρόθεν ἀλγεινὴν φρίκην, κάμνουσι τὸν εὐαίσθητον ἄνθρωπον νὰ κινή βλασφήμους τὴν κεφαλὴν του. ἄπειροι δὲ λαοὶ εἰς διάφορα τῆς γῆς μέρη, ἐπιλαθόμενοι τῆς εὐγενοῦς αὐτῶν καταγωγῆς, ἀπέβαλον σχεδὸν ὀλοτελῶς τοῦ λογικοῦ τὴν χρῆσιν, και οἱ πόλεμοι ἀφῆκαν συνήθως ὀπισθὲν των τοῦ ἐξανδραποδισμοῦ τὰ βάρβαρα και βδελυκτὰ ταῦτα ἔγνη. Ὁ ἐγωῖσμός ὁμοιάζει τὸ ἀναίσθητον ζῶον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ρινίζον τὴν γλῶσσάν του ἐπὶ τῆς λίμας τοῦ σιδηρουροῦ, ἔλειχε τὸ χυνόμενον αἷμα τῆς ἰδίας γλώσσης του, νομίζον ὅτι ἐβίβρωσκεν αἷμα ξένον. και ἡμεῖς ἐξυβρίζομεν τὸν Θεόν, και ἀτιμάζομεν τὸν ἑαυτὸν μας, καταδικάζοντες εἰς αἰσχρὰν δουλείαν τοὺς ὁμοίους μας· ὑπάρχει εἰς τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ἀνοσιουργίας φρικτὴ τις ἠθικὴ τιμωρία, τὴν ὁποῖαν ποσῶς δὲν αἰσθανόμεθα! Ὡ! ἐάν δὲν πειθώμεθα ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα θεοῦ, τοῦλάχιστον ἄς σεβασθῶμεν τὴν ἰδίαν ἡμῶν εἰκόνα, τὴν ὁποῖαν σῦρει αὐτὸ τὸ ἀνδρά-

ποδον· ἄς ἐνθυμηθῶμεν ὅτι δὲν ἀπέχομεν ὅλοι μας πολλὰ βήματα μακρὰν ἀπὸ τὴν ἰδίαν αὐτῶν τύχην. οἱ Αἰγύπτιοι, αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες, οἱ Ῥωμαῖοι, ἰσχυροὶ ἄλλοτε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσυρον τοὺς ὁμοίους των ἀνθρώπους ὡς αἰχμαλώτους και Ἀργυρωνήτους δούλους· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ τύχη εἶναι κοινὴ πρὸς ὅλους ὑπέκυψαν εἰς τὴν σειρὰν των και αὐτοὶ, και κατεστάθησαν μὲ τὸν καιρὸν ἐπίσης ὑποχείριοι. Πρὸ ὀλίγου ἀκόμη πολλοὶ ἀτυχεῖς Χῖοι, Μισολογγεῖται, και ἄλλοι Ἕλληνες, ὑπήρξαν λάφυρα καταστρεπτικοῦ πολέμου. οἱ Αἰγύπτιοι πωλοῦνται και τὴν σήμερον ἀκόμη, οἱ δὲ δυστυχεῖς Ῥωμαῖοι ποῦ εἰσὶ στενάζοντες ὑπὸ ἀπαισίαν θεοκρατικὴν ἐξουσίαν ζῶσι ζῶν ὀδυνηρωτέραν παρ' ἐκείνην τῶν ἀνδραπόδων και τῶν ἀργυρωνήτων Μαύρων.

Τοιαύτη εἶναι εἰσέτι ἡ κοινωνικὴ κατάστασις διαφόρων μερῶν κατάστασις τὴν ὁποῖαν μᾶς παρέδωκαν ἐποχαὶ πολλὰ μακρυναι, και περὶ τῆς ὁποίας ἀναμφισβόλως ἡ παρούσα τοῦ κόσμου γενεὰ δὲν ὀφείλει κανένα λόγον· ἡ ζῶσα γενεὰ εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὸ ἐνεστὸς και διὰ τὸ μέλλον. Ἐθλομεν σταματήσει αἰωνίως εἰς τὰς ὀλεθρίους πλάνας, εἰς τὰς ὁποίας ἄλλοτε μᾶς ἀπέσπρωξαν σκοτεινοὶ και βάρβαροι καιροί; θέλομεν μείνει ἀναίσθητοι εἰς τὰς θείας ἐμπνεύσεις τοῦ πολιτισμοῦ; θέλομεν τάχα παραγνωρίσει και τοῦ λοιποῦ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου; ἀλλ' ἄς ἔχωμεν χρηστοτέρας ἐλπίδας εἰς τὸ μέλλον. Ὁ πολιτισμός δεικνύει πανταχοῦ ἐξαισίας προόδους. Ἡ φιλόανθρωπος Γαλλία χύνει τὸ πολύτιμον αἷμα τῶν γενναίων τέκνων της διὰ νὰ ἐξημερώσῃ τὴν ἀγρίαν Ἀφρικὴν, και ἀκαταπαύστως ἀγωνίζεται διὰ τῆς διαδόσεως τοῦ πολιτισμοῦ ν' ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν ἄβυσσον τοῦ αἰωνίου σκότους τὸ πέμπτον τοῦτο μέρος τῆς γῆς, διὰ νὰ τὸ ἀποδώσῃ εἰς τὴν φωτισμένην οἰκογένειαν τοῦ μεγάλου κόσμου. Ἡ ἀκάματος και κραταιὰ Ῥωσσία μαχομένη ἐναντίον τῆς κακῆς και αὐτῶν ἀκόμη τῶν στοιχείων, ἐξαντλεῖ καθ' ἐκάστην τὰς δυνάμεις της διὰ νὰ χα-

μηλόση τῆς Κιρκασίας τὰς ἀθάτους καὶ ἀπροσίτους κορυφὰς, ὥστε νὰ διασώσῃ τὴν γενέτειραν τῆς ἀνθρώπινου καλλονῆς, τὴν ὠραίαν λέγω Κιρκασίαν, ἀπὸ τοῦ ἐξανδραποδισμού καὶ τῆς βαρβαρότητος τὰς σιδηρᾶς χεῖρας, καὶ νὰ τὴν εἰσάξῃ εἰς τὸν πολιτισμὸν. καὶ τὸ εὐγενὲς αἶσθημα τοῦτο τὸ ὁποῖον ἐμψυχώνει τὰς μεγάλας ταύτας Κυβερνήσεις πρὸς τὴν διάδοσιν τοῦ πολιτισμοῦ, ἐνεθάρρυνεν ἤδη καὶ τὴν περρωτισμένην κυβέρνησιν τῆς Μολδαυίας διὰ νὰ πράξῃ ἔργον τοσοῦτον λαμπρὸν εἰς τὸ εἶδός του, τοσοῦτον εὐγενὲς, ὥστε κινεῖ δικαίως τὸν κοινὸν ἔπαινον καὶ θαυμάσιον, καὶ πλέκει ἀμάραντον στέφανον αἰωνίου δόξης εἰς τὸν σοφὸν καὶ μεγαλόψυχον Ἡγεμόνα τῆς Μολδαυίας Μιχαὴλ Γρηγορίου Στούρτζαν. τῷ ὄντι ἡ πρέπει νὰ βασιλευσῶσιν οἱ σοφοί, ἡ πρέπει νὰ φιλοσοφήσωσιν οἱ Βασιλεῖς διὰ νὰ εὐδχιμονήσῃ ἡ ἀνθρωπότης.

Τὴν μεγάλην ἰδέαν τῆς εὐφυοῦς ῥήσεως ταύτης ἐπροσωποποίησεν ὁ μεγαλόνοος οὗτος Ἡγεμὼν, ὅστις ἐπ' ὅλης τῆς εὐτυχοῦς ἐποχῆς τῆς ἡγεμονίας του ἐκέρδισε δικαίως εἰς ὅλον τὸν Κόσμον τὴν γενικὴν ὑπόληψιν Ἡγεμόνος σοφοῦ, μεγαλοουργοῦ, καὶ ἐναρέτου· ἔργα φιλόφρονα καὶ εὐγενεῖς ἀλαπάλληλοι πράξεις ἐλάμπρυναν ἐξ ἀρχῆς τὴν ἡγεμονίαν του· ἡ δὲ Μολδαυία, ἣτις ἄλλοτε ἐστέναξεν ὑπὸ τὴν καταστρεπτικὴν χεῖρα τῆς ἐρημώσεως καὶ τοῦ ἐξευτελισμοῦ, εὐδαίμονοῦσα ἤδη δύναται προσηκόντως νὰ καυχηθῆ, διότι, ἐνῶ ἀτενίζῃ εἰς τὸ ἱερὸν πρόσωπον τοῦ Θεοσεβοῦς Ἡγεμόνος τῆς, ἀπαντᾷ πατέρα μᾶλλον φιλόστοργον καὶ κοινὸν εὐεργέτην. Ἡ εὐκλεὲς δὲ πράξις αὕτη τῆς ἀπελευθερώσεως ἑκατὸν χιλιῶν κατ' ἀρχὰς ἀνδραπόδων, ἣτις μᾶς ἔδωκε δικαίαν ἀφορμὴν νὰ ἐπιληφθῶμεν οὕτω πρῶτως τῆς Μολδαυίας, καὶ νὰ ὀμιλήσωμεν ἀκροθιγῶς πρὸς τὸ παρὸν περὶ αὐτῆς, εἶναι πράξις, ἣτις, δεῖγμα συνάμα ἐκχειλίσεως τοῦ πολιτισμοῦ τῆς κοινωνίας ἐκείνης, δεικνύει τὴν γενναίαν ῥοπήν τοῦ εὐσεβοῦς Ἡγεμόνος τούτου καὶ τῆς φιλαν-

θρώπου καὶ περρωτισμένης Κυβερνήσεώς του πρὸς τὸν πολιτισμὸν καὶ πρὸς τὰ καλὰ ἐν γενεῖ. ἀσμφισβότως ἡ εὐτυχία τῶν κοινωνιῶν ἐξαρτᾶται πάντοτε ἀπὸ τὰς ἰδίας Κυβερνήσεις. ἡ σοφὴ καὶ φρόνιμος κυβέρνησις πρέπει κατὰ φυσικὸν λόγον, ὡς κεφαλὴ τῆς κοινωνίας, νὰ προκρίεται πάντοτε αὐτῆς, καὶ αὕτη νὰ σύρῃ κατόπιν τῆς εἰς τὰ ἐμπρὸς τὴν κοινωνίαν, ὡς συμβαίνει εἰς τὴν Μολδαυίαν καὶ εἰς ἄλλας ἐπίσης εὐτυχεῖς κοινωνίας, ἐν ᾧ εἰς ἄλλα δυστυχῆ μέρη συμβαίνει πολλάκις τὸ ἐναντίον. αἱ προοδευτικαὶ κοινωνίαι ὠθοῦσιν ἐναγώνιοι εἰς τὰ ἐμπρὸς τὰς Κυβερνήσεις, καὶ καταφεύγουσι πολλάκις εἰς ἐπαναστάσεις αἱματηρὰς διὰ ν' ἀναγκάσωσι τὰς Κυβερνήσεις καὶ τοὺς ἀρχηγούς νὰ συμβαδίσωσι μὲ τὴν πρόοδον τῶν κοινωνιῶν καὶ μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνος.

Ἀλλὰ τοιαῦτα λαμπρὰ καὶ ἐνδοξα εἶναι βεβαίως τῶν ἡγεμόνων τὰ ἔργα, ὅταν συνετῶς ἐπ' ἀναπαύσει τὴν ἀγαθὴν αὐτῶν προαίρεσιν εἰς ὑπουργούς εὐκρινεῖς, πεπαιδευμένους καὶ ἐναρέτους, ὁποῖος ἀνάδεικνύεται εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ὁ ἔξοχος ἀνὴρ ὑπουργὸς τοῦ Ἡγεμόνος τῆς Μολδαυίας Θεόδωρος Γκίκας· ὁ διορατικὸς αὐτοῦ νοῦς, ἡ ἀκεραιότης τοῦ χαρακτῆρός του, καὶ τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀκαταπαύστως ἐμπνέεται εἰς τὰς πλέον εὐγενεῖς πράξεις, τὸν ὕψωσαν ἐπαξίως καὶ εἰς τοῦ Ἡγεμόνος τὴν πιστὴν εὐνοίαν καὶ εἰς τὴν κοινὴν ὑπόληψιν τοῦ λαοῦ τῆς Μολδαυίας· ἐμπνευσις τῶν ὑψηλῶν αἰσθημάτων τοῦ ὑπουργοῦ τούτου ὑπῆρξεν ἡ εὐγενὴς ἰδέα τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν ἀνδραπόδων, καὶ τὸ λαμπρὸν τοῦτο τῆς φιλανθρωπίας του δεῖγμα ἐπροξένησε τοσαύτην δόξαν εἰς ἑαυτὸν καὶ τὸν Ἡγεμόνα.

Ἄς διδαχθῶσιν οἱ ὑπουργοὶ τῶν ἐθνῶν, ἐκεῖνοι ὅσοι ἐξ ἐναντίας χαλκεύουσι τὰς ἀλύσσους τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ὠθοῦσι τοὺς Ἡγεμόνας τῶν εἰς τὴν καταδυναστεύσει τῶν λαῶν, καὶ εἰς ἄλλα τοιαύτης φύσεως ἄδοξα ἔργα.

Θεωρία περὶ τῆς φύσεως τῶν γυναικῶν, τῶν
 διανοητικῶν αὐτῶν δυνάμεων, τῶν διαθέ-
 σεων, τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς ἐπιρροῆς
 αὐτῶν εἰς τὴν Πολιτικὴν κοινωνίαν.

Ἡ περὶ τὸν ἄνθρωπον σπουδὴ εἶναι αἱ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν
 γενῶν φιλοσοφικαὶ παρατηρήσεις, αἵτινες δὲν πρέπει νὰ ἐφαρ-
 μόζωνται κατὰ προτίμησιν εἰς ἓν ἐκ τῶν δύο, πλὴν ἐάν
 ὑποθέτῃ τις ὅτι τὰ πάθη, αἱ κλίσεις, αἱ διαθέσεις καὶ ὁ ὄργα-
 νισμὸς ἀμφοτέρων εἶναι κατὰ πάντα ὅμοια, καὶ ἐπομένως φρονεῖ
 ὅτι περιγράφων τὸ ἓν συμπεριλαμβάνει καὶ τὸ ἄλλο.

Ἄλλ' εἶναι προφανῶς ἀποδεδειγμένον ὅτι τὸ φρόνημα καὶ ὁ
 σκοπὸς τῶν παλαιῶν καὶ νέων φιλοσόφων δὲν ὑπῆρξε τοιοῦτος·
 ἐξ ἐναντίας κατὰ παράδοξον μεροληψίαν ὄλοι γενικῶς ἐθεώρησαν,
 τὸν μὲν ἄνδρα ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν ὄν, τὴν δὲ γυναῖκα δὲν ἔκρινον
 καὶ ἀξίαν τῆς φιλοσοφικῆς αὐτῶν ἐρεύνης, ἢ τὴν ἀνεφερόν πε-
 ριφρονητικῶς, τινὲς δὲ καὶ ἐξωγράψισαν ὡς ἀποτρόπαιον ἐξάμ-
 βλωμα τῆς φύσεως. Πρὸς παρηγορίαν δὲ τοῦ ὠραίου φύλου, οἱ
 ποιηταί, ἐξαιρουμένων ὀλίγων τινῶν, ἐξύμνησαν τὴν ὠραιότητα
 καὶ τὰς χάριτας τῶν γυναικῶν, μολονότι ὁ πανυγηρικὸς τῶν θελ-
 κτικῶν ὀμμάτων καὶ τοῦ συμμετροῦ αὐτῶν ποδός, δὲν δύναται
 νὰ ὀνομασθῇ χαρακτηριστικὴ περιγραφή τοῦ γυναικείου φύλου.

Ἡ πρώτη γυνὴ ὑπῆρξε σύντροφος καὶ ισότιμος τοῦ ἀνδρός.
 » Οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον, ποιή-
 σω μεν αὐτῷ βοηθὸν κατ' αὐτόν. Γεν. κερ. Β'. » Ἄυτη
 εἶναι ἡ ἀληθὴς κατάστασις τὴν ὁποίαν ὁ πάνσοφος δημιουργὸς
 προώρισεν εἰς τὴν γυναῖκα παρὰ τῷ ἰδίῳ αὐτῆς ἀνδρί. Ἐπὶ τῇ
 βίασι ταύτῃ ἐθεμελιώθησαν αἱ μεταξὺ τῶν δύο γενῶν πολυει-
 δεῖς καὶ γλυκαῖαι σχέσεις, αἵτινες ἐσχημάτισαν δύο ὄντα ἐξ ἑνός,

συγχωροῦσαι μὲν τὸ νὰ ἔχωσι δύο ιδέας, ἀλλ' ἐκ τῶν ὁποίων
 νὰ πηγάζῃ μία καὶ μόνη θέλησις, ἢ καὶ ἐνίοτε δύο θελήσεις διὰ
 νὰ θυσιάζωσιν ἕκαστος ἀλληλοδιαδόχως τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θέλησιν
 εἰς τὴν τοῦ ἄλλου, θυσία ἐκ τῆς ὁποίας γεννᾶται ἡ ἀνέκφρατος
 ἐκείνη καὶ ἕψηλὴ ἀγαλλίασις, τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ ἐν-
 νοήσωσιν εἰμὴ μόνον ὅσοι τὴν ἠσθάνθησαν.

Καὶ τῷ ὄντι ὁ γλυκὺς οὗτος σύνδεσμος, ἡ τρυφερὰ αὕτη ἐ-
 νωσις τῶν δύο γενῶν δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ χωρὶς δικαίαν ἐ-
 σορροπίαν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων· οὕτως οἱ δύο πρῶτοι
 ἄνθρωποι ἴσοι καὶ σύντροφοι, συνέζων, ἠγάπων ἀλλήλους, ἀπε-
 λάμβανον τὰς ἀθανάτους εὐφροσύνας, καὶ ἐδοξολόγουν ὁμοφώνως
 τὸν ποιητὴν, χωρὶς οὐδέτερος ἐξ αὐτῶν νὰ φαντασθῇ ποτὲ τὴν
 ιδέαν τῆς ἐλαχίστης ἐπιρροῆς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ἐν ὅσῳ ἦσαν ἀ-
 θῶοι, ἐν ὅσῳ ἐτήρουν τὰς ἐντολὰς τοῦ ὑψίστου, ἐν ὅσῳ ἦσαν
 ἀθάνατοι· τέλος τὸ πρῶτον ἀμάρτημα ἐπράχθη, καὶ ὁ θεὸς εἶπε
 πρὸς τὴν γυναῖκα· » π λ η θ ὕ ν ω ν π λ η θ υ ν ῶ τ ἄ ς λ ὕ π α ς
 σου καὶ τὸν στεναγμόν σου ἐν λύπαις τὲξ η τέ-
 κνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστοφῆ σου.
 καὶ αὐτός σου κυριεύσει. Γεν. κερ. Γ'.

Ἐκ ταύτης τῆς στιγμῆς συνετάχθη τὸ μεταξὺ τοῦ ἀνδρός καὶ
 τῆς γυναικὸς αἰώνιον συμβόλαιον πρὸς χάριν ὅλως διόλου τοῦ
 πρώτου· ἕκτοτε ὁ μὲν ἀνὴρ ἀνεγνωρίσθη ἀπόλυτος δεσπότης τῆς
 γυναικὸς, ἢ δὲ γυνὴ ὑπήκοος δούλη αὐτοῦ.

Ὅσον αὐστηροὶ καὶ ἄν εἶναι οἱ ὄροι, ὅσον μεροληπτικαὶ καὶ ἀ-
 δικοὶ καὶ ἄν φαίνωνται εἰς τὸν ἀδύνατον νοῦν τῆς ἀνθρωπότητος
 αἱ ἀκατανόητοι βάσεις τοῦ πρώτου μεταξὺ ἀνδρός καὶ γυναικὸς
 γαμικοῦ συμβολαίου, ἀλλὰ συντάκτης αὐτοῦ ὑπῆρξεν ὁ ἴδιος θε-
 ὸς· ἔπρεπε νὰ διατηρηθῇ αἰωνίως, καὶ ἡ φύσις παρεδέχθη καὶ
 ὑπήκουσεν εἰς τὰς ἀμετατρέπτους διαταγὰς τοῦ Κυρίου τῆς Κτί-
 σεως, ἢ γυνὴ ἐδουλώθη ἐξ ἀρχῆς τῆς ὑπάρξεώς της, καὶ αἱ

σωματικάι δυνάμεις αὐτῆς πολὺ ἐνδεέστεραι ἢ ἐκ τοῦ φυσικοῦ ὀργανισμοῦ των ἀπὸ τὰς τοῦ ἀνδρός, δὲν ἠδύναντο ποτὲ ν' ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὴν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς, καὶ νὰ τὴν ἀποκαταστήσωσιν εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς ἰσότητά μετὰ τοῦ ἀνδρός.

Ἄλλ' ὅσον εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι ἡ φύσις ἐπροίκισεν ἰδιαζόντως τοὺς ἀνδρας μὲ τὰ ἀναγκαῖα σωματικὰ καὶ ἠθικὰ προτερήματα διὰ νὰ ἦναι δυνατοί, ἐξίσου εἶναι βέβαιον ὅτι ἔδωκε καὶ εἰς τὰς γυναῖκας ὀργανισμὸν λεπτότερον, νεῦρα αἰσθητικώτερα, πάθη ζωηρότερα, πνεῦμα ὀξύτερον καὶ φαντασίαν εὐτυχεστέραν. Ἡ γυνὴ λοιπὸν μετεχειρίσθη κατὰ πᾶσαν εὐκαιρίαν, ὅλα ταῦτα τὰ μέσα διὰ ν' ἀποτίσῃ τὸν ἀνδρικὸν ζυγὸν καὶ νὰ ἐπαναγάγῃ τὴν στάθμην εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς ἰσορροπίαν, καὶ μολονότι ποτὲ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀπολαύσῃ ἐντελεῆ, μόνιμον καὶ γενικὴν νίκην, ἀλλ' εἰς τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη, ὅπου τὰ ἔξοχα ταῦτα προτερήματα τῆς γυναικὸς ἀναπτυσσόμενα ἀποκαθίστανται φοβερά, ἡ γυνὴ ἔφθασε διὰ τούτων πολλάκις εἰς τὸν ὑψιστὸν ἐκείνον βαθμὸν, εἰς τὸν ὅποιον καταντῶσιν τινὲς ὑπουργοί, οἵτινες δὲν ἀφίνουσιν εἰς τὸν Βασιλεῖα των εἰμὴ τὸ πομπῶδες ὄνομά του.

Μολαταῦτα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐφημέρου ταύτης κυριαρχίας του τὸ ὠραῖον φύλον ἐφάνη ὅτι δύναται ἐνίοτε νὰ πράξῃ πάντα ὅσα καὶ ὁ ἀνὴρ, καὶ ἀπέδειξε τοῦλάχιστον προσωρινῶς ἠπατημένον τὸν μέγαν λατρευτὴν του τὸν γέροντα Ἀνακρέοντα δογματίσαντα θετικῶς, ὅτι ἡ φύσις ἐχάρισεν ὡς ἐξαιρετὸν διακριτικὸν εἰς τὸ ἐράσμιον τοῦτο πλάσμα τῆς τὴν ὠραιότητα, τὴν δὲ φρόνησιν τὴν ἔδωκεν ἀποκλειστικῶς εἰς μόνους τὸν ἀνδρας.

Ἄλλ' ἂς μὴ νομίσῃ ἐκ τούτου τὸ ὠραῖον φύλον ὅτι σκοπὸς μας εἶναι νὰ πλέξωμεν τὸν πανηγυρικὸν του ὡς ἐρωτόπληγες λατρευταί του, οὔτε ὅμως καὶ νὰ τὸ διασύρωμεν ὡς πικροὶ συκοφάνται του· σκοπὸς μας εἶναι νὰ τὸ ἐξετάσωμεν προσεκτικῶς, νὰ τὸ κρίνωμεν ἀμερολήπτως καὶ νὰ τὸ περιγράψωμεν ἀπαθῶς.

(ἀκολουθεῖ ἡ συγέχεια.)

Ἡ πληρωμὴ τῆς συνδρομῆς γίνεσθαι
μὲ παραλαβὴν διπλοτύπου ἀποδεικ-
τικῶν ἡσοχρηματικῶν ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου.